Üksiknumber 6 senti.

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk 2, telef. 101, pk. 20. Talitus avatud igal äripäeval kella 9-st kuni kella 2-ni p. l. Abitalitus Tapal, Esplanaadi 2, telef. 78, pk. 33.

Ilmub kolm korda nädalas: igal esmaspäeval, kesknädalal ja reedel.
Kaasandeks alandat. hinnaga põllumajanduslik ajakiri „Eesti Talu".
Väljaandja: Usaldusühing „Järva Kirjastus".
Tegev- ja vastutav toimetaja Johannes Kaup.

„Järva Teataja" tellimishinnad:

1 kuu	Kr. 0.65	„Tõusv. Noor."	„Eesti Talunga"
3 kuud	„ 1.90	Kr. 2.20	Kr. 2.10
6 kuud	„ 3.70	„ 4.30	„ 4.10
12 kuud	„ 7.—	„ 8.20	„ 7.75

Tellimisi võetakse vastu alates iga kuu 1. või 15. kuupäevast.

Kuulutushinnad:
Esimesel leheküljel 10 s. ja tekstis 12 s. veeru mm.
Viimasel küljel 5 senti millimeeter kuulutusveerul.
Kuulutusi ja käsikirju võetakse vastu kella 3-ni igal lehe ilmumise eelpäeval.
Aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 133. Paides, reedel 18. nowembril, 1938. aastal. 13. aastakäik.

Järwa maawalitsusel 2,5 milj. ülejääki.

Möödunud aruandeaasta oli üks raskemaid, kuid ühtlasi ka õnnelikumaid. — Kokkuhoid aitab üle raskustest. — Pilt aruandest igati rõõmustav.

Käesolewa aasta 10. juunil wõeti Järwa maawalitsuse poolt wastu maawalitsuse 1937/38. aasta aruanne, kuigi selle esitamiseks aega oleks olnud 1. septembrini. Et aga jookswa eelarweaastaga on kawatsus lõplikult katta maawalitsuse senised puudujäägid ja rõhuwas enamuses ka wõlgasid, siis rutati aruande wastuwõtmisega, et kasutada eelmise aasta ülejääki osaliselt puudujäägide katteks.

Aruanne kinnitati Siseministeeriumi poolt 4. nowembril ja näitab kr. 25890,35 ülejääki. Aruande järele oli möödunud aastal tulusid 294.524,01 krooni, kulusid krooni 268.633,70.

Tuludest moodustawad peamise osa kinniswaramaksud 73.642,08 krooniga, tulumaksudest laekus 59.933,55 krooni, kogusummas laekus maksudest 148.449,38 krooni. Eelarws oli tulusid arwestatud kr. 129.350. Tulud warandustest eelarwe aasta jooksul olid kogusummas 1405,45 krooni eelarwes ettenähtud 1340,88 krooni wastu. Maawalitsuse asutused andsid aasta jooksul tulusid 30.955,49 kr., eelarwe 42.280 kr. wastu.

Kuna korralised tulud kõigil üksikuil aladel laekusid üle eelarwe, siis erakorraliste tulude osas seda ütelda ei saa.

Erakorraliste tulude osas laekus kr. 74.385, kuna eelarwes oli arwestatud 77.600 krooni. Erakorraliste tulude wähenemine oli tingitud sellest, et maawalitsus korraliste tulude laekumise tõttu ei kasutanud laenu 1937/38. aasat eelarwe kulude katteks.

Korraliste kulude osa oli arwestatud 200.976,40 kroonile, kuid aruande aasta näitas kulusid 194.311,51 krooni. Erakorraliste kulude osas oli kulusid eelarwe järele arwestatud 79.385 krooni lõplikuks kulude määraks, aasta jooksul tekkis aga kulusid 74.322,19 krooni. Eeltoodu järele oli maawalitsusel kulude osas wähem kulutusi 11.728,70 krooni.

Üksikute alade järgi nõudsid maawalitsuselt kulusid maawalitsuse personaali ülalpidamine 34.522,21 krooni, eelarwes ettenähtud kr. 336.471,80 wastu. Haridusala nõudis maawalitsuselt kulusid 34.232,85 krooni, milline summa tasakaalus eelarwes ettenähtud summaga. Terwishoiu ala nõudis kulusid 44.074,79 krooni, milline samuti tasakaalus eelarwega. Hoolekandel kulutati aruande aasta jooksul 40.504,59 krooni, eelarwes ettenähtud 43.194,52 krooni wastu. Loomaterwishoid nõudis kulusid 6.964,86 krooni, milline summa oli jällegi wähem eelarwes ettenähtud summast. Maawalitsuse wallas- ja kinniswarade walitsemine nõudis kulusid 5022,79 krooni, milline summa eelarwes oli arwestatud 5100,16 kroonile. Laenu %-te ja laene tasuti aruande aasta jooksul 15.501,50 krooni.

Protsentuaalselt moodustawad tulude osas maksud 27,57%, korralised tulud 39,05% ja erakorralised tulud 13,19%, teistes üksikutes alades oli see wähem. Kulude osas moodustasid korralised kulud kulude kogusummast 39,54%, erakorralised kulud 15,71%, keskasutisega seoses olewad kulud 7,12%, hoolekanne 8,87%, terwishoid 6,22% ja haridus 5,56%.

Aruandeaasta 1. aprillils oli maawalitsusel erikapitale 87.412,52 krooni. Samal ajal oli maawalitsusel kinniswarasid 314.266,09 ja wallaswarasid 184.622,60 krooni määrtuses. Aasta jooksul anti laene oma asutustele 56.501,55 krooni ja wallawalitsustele 2784 krooni.

Eelmiste aastate puudujäägide arwe oli maawalitsusel 48.545,28 krooni.

Kokkuwõttena aruande aasta kohta olgu märgitud, et see kujunes maawalitsusel üheks raskemaks, sest aasta wältel tuli rajada kindlad alused maawalitsuse asutiste majandamiseks ja teha selleks esimesi samme, ühtlasi tuli ajuda warem tekitatud puudujäägide likwideerimisele, et neid lõplikult likwideerida käesolewa majandusaastaga. Kuna aga maawalitsuse eelarwe oli koostatud ettenägelikult ja seda teostati suure hoolikusega, siis tuleb kõnealust aruandeaastat ometi pidada üheks õnnelikumaks. Maawalitsus on igatahes wabanenud peagu täiesti raskustest ja wõib sammuda eduteed.

Täielikem ja suurim
valmisriieteäri Rakveres
F-ma Hofkin
Tallinna tn. 18, tel. 3-39 (wene kiriku wastas) soowitab daamidele ja härradele kõiksugu
hooaja valmisriideid
parimast materjalist ja esimeseklassi töö.
Eriti suures walikus
meeste nahkjoppisid.
Tellimiste wastuwõtmine. Hinnad mõõdukad.

R. Hasan'i valmisriieteäri
Tapal, Pikk 14. Rakweres, Tallinna 25.
Kohale jõudnud suures walikus
naiste ja meeste talvepalitud, karusnahad ja karusnahksed mantlid.
Suur walik moodsamustrilisi ja -lõikelisi ülikondi.
Hinnad kuni jõuluni tundmalt alandatud.

Laskureil algab sisetreening.

Kuna ilmade halwenemise tõttu laskureil ei ole enam wõimalik teha wälistreeningut, siis hakatakse ettewalmistusi tegema üleminekuks sisetreeningule. Sisetreeningut hakkab K. L. Järwa malew korraldama eelmiste aastate eeskujul ning sellest on oodata elawat osawõttu.

Paide jaamahoone walmis.

Ehitus valmis 4 kuuga ja läks maksma üle 50.000 krooni. — Moodsamaid jaamahooneid kitsarööpmelisel.

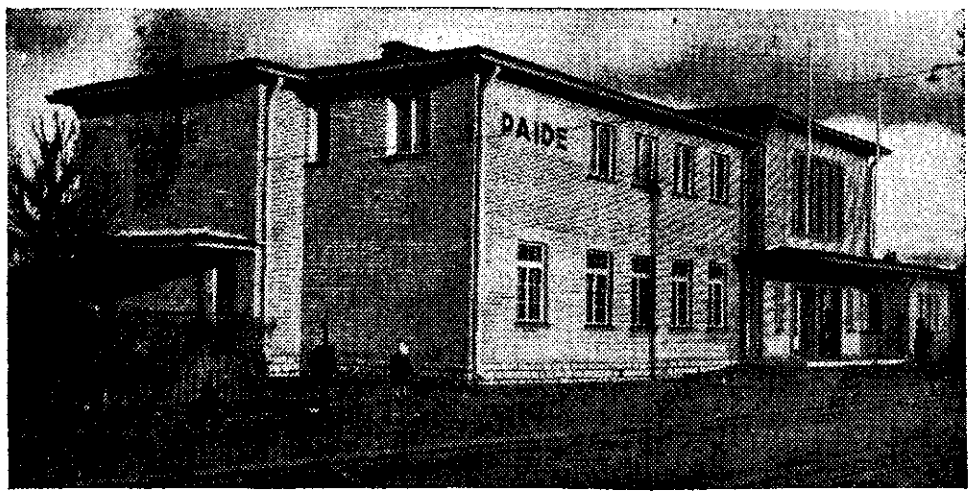

Paide uus jaamahoone, millist hakati ehitama käesolewa aasta suwel, umbes 4 kuud tagasi, on nüüd lõplikult walminud. Kesknädalal wiibis kohal wastaw raudteetalituse komisjon, kes waatas ehitustöö üle ja tunnistas hoone wastuwõetawaks. Millal toimub uue jaamahoone pidulik awamine, ei ole weel täiesti kindel, kuid see leiab aset lähemail päewil.

Uus jaamahoone on 2-kordne silikaatkiwidest ehitis, kusjuures ooteruumi osa ulatub läbi kahe majakorra. Hoone ehitus läks maksma 50.000 krooni ümber ning hoone on moodsamaid ja ajakohasemaid jaamahooneid kitsarööpmelisel.

Paide uue jaamahoone ehitas ehitusettewõtja F. Ruud Tallinnast, kes ehitanud warem jaamahooneid Kiwiõlis, Kaarlis, Kiwinõmmel ja mujal. Projekti oli jaamahoonele walmistanud arhitekt G. Tumma. Asja walminud jaamahoone kogupikkuseks on 28 m, laius 15 m ja kõrgus 10 m. Hoone keskel asub ooteruum, milline ulatub läbi kahe korra ja on moodsamaid ja õhukõllasemaid ooteruume Eesti raudteedel, pikkusega 13 m ja laiusega 8 meetrit. Perroonile ja linna poole awanewate uste kohale on ehitatud wäljaulatuwad katused. Linna poolt waadatuna asetsewad hoones paremal pool cinclauaruum, ajalehe kioisk, telefonikapp ja tualettruumid. Wasakule poole jääwad jaamakontor, jaamaülema kabinett ja ametnikkude ruum. Hoone teisel korral asetsewad jaamaülema ja ühe ametniku korterid.

Uue jaamahoonega on Paide rikastanud ühe moodsa ja nägusa hoone wõrra, kuna lammutatud hoone oli raudteel Paidesse sõitjaile esimeseks „pinnuks silmas".

Koerad murdsid lamba.

Wäinjärwe wallas Puiwere külas elutsew Martin Muukfeldt teatas politseile, et wõõrad koerad on tema laudas ära murdnud lamba. Omaniku kahju 25 krooni.

Põllult varastati raudsahk.

Wõhmuta wallas Keika külas elutsewal Oskar Pernal warastati põllule jäetud raudsahk. Warguses kedagi kahtlustada ei tea. Kahju ulatub 25 kroonile.

Omanikuta asju.

Paide leiubüroosse on toodud järgmisi leitud esemeid: auto rattakapsel, autopump, peenrahakott ühes rahaga, autokummi, naisterahwa põll ja paar meesterahwa kalosse.

Reservohvitseride õppetööst.

Neil päevil valmis õppekava 1938./39. õppeaastaks, milline tundub üsna sisukas ja paljupakkuv.

Augustikuus sõidavad reservohvitserid lahingväljadele.

Reserwohwitseride sõjaliste teadmiste täiendamiseks ja wärskendamiseks toimub igal aastal õppetöö sektsioonide wiisi. Kuna on walminud õppekawad 1938./39. õppeaastaks, siis olgu alamal heidetud pilk reserwohwitseride töösse Paide sektsioonis ja Tapa garnisonis.

Paide sektsioonis toimub õppus 6 päewal, kusjuures õppetunde on ette nähtud talwisel perioodil 24, kuna suwisel õppeperioodil toimub 2 õppepäewa. Esimene õppepäew toimub 11. detsembril Paides malewa ruumides, kusjuures õppuse juhatajaks on kol. W. Külaots, õppejõududeks major Kaljuweri, kpt. Tepper, ja ltn. Hauser ning Laud. Munhulgas annab kol. Külaots ka ülewaate möödunud aastasest tegewusest ja tutwustab osawõtjaid 1938/39. a. tegewuskawaga. Järgmine õppepäew toimub 22. jaanuaril Türil ja ümbruses samuti kol. Külaotsa juhtimisel, kusjuures õppejõuks on weel kpt. Palias. Major Aawiste juhtimisel toimub kolmas õppepäew 26. märtsil Paides ja ümbruskonnas, kus kawas on tegelik õppus maastikul. Samuti major Aawiste juhtimisel toimub järgmine õppepäew 23. aprillil Türil ja ümbruskonnas. 14. mail toimub õppepäew Soomusrongi ülema kol. Kochi juhtimisel Tapal, rügemendi õppeplatsil, kusjuures õppejõududeks on major Kaljuweri, kpt-d Tepper ja Peiker, ltn-d Raadik ja Hauser. Juhitawatena wõtab päewast osa ajateenijaid rüg. sõdureid. 27. augustil on ettenähtud ekskursioon Wabadussõja lahingwäljadele. Koht ei ole weel selgunud, ekskursiooni mõtteks on tutwustada osawõtjaid lähemalt Wabadussõja ajalooga. Ekskursiooni juhiks on kol. W. Koch.

Tapa garnisonis on reserwohwitseride õppused ettenähtud 27. nowembril kol. W. Kochi juhtimisel soomrüg. õpperuumis, kusjuures õppejõududeks on kol. Külaots, major Kaljuweri, kpt. Tepper ja ltn-d Laud ja Hauser. Teine õppepäew toimub 22. jaanuaril, kolmas 5. märtsil, neljas 21. mail, kuna ekskursioon on ette nähtud samuti 27. augustil. Kõiki õppusi Tapal juhatab kol. W. Koch.

Atentaat suurmufti vastasele.

Araablastel Palestiinas 30.000 relvastatud meest.

ETA. Jeruusalem, 18. nowembril.

(Reuter.) Eile on teostatud atentaat iheik Abdul Rahman Elkhatiiele, kes on Jeruusalema suurmufti wastase erakonna liige. Ta on saanud tõsiselt haawata. Jaffa lähedal on teostatud kallaletunge sama erakonna kahe juhtiwa liikme wastu.

(DNB.) Araabia mässuliste juht Razik on Kairos andnud intermjuu, milles ta ütleb, et kõik teated araablaste abistamisest wõõraste poolt on ebaõiged. Araabia mässulised on saanud relwi Palestiina politseijaamadest, mis on wallutatud mässuliste poolt. Ainult need relwad on uued, kuna kõik teised relwad on pärit Maailmasõjast. Regulaarselt relwastatud mässuliste arw tõuseb umbes 30.000-ni. Nad on hästi organiseeritud. Nende eesmärgiks on ainult wõitlus oma kodumaa wabaduse ja iseseiswuse eest. Nad ei salli ühtki wõõrast ülemwalitsust. Araabia mässulised on otsustanud surra selle eesmärgi eest. Araabia mässulised on weendunud, et see wõitlus kestab weel kaua. Nad tunnistawad ainult neid läbirääkimisi, milledest wõiwad osa wõtta nende juht Jeruusalema suurmufti kui ka teised Araabia mässuliste juhid, kes on maapaos.

Loomade ja liha hinnad

Põllutöökoja alatisel elustapaloomade- ja lihaturul weiste pakkumine keskmine. Nõudmine tagasihoidlik. Hinnad, mis esmaspäewal suurema pakkumise mõjul nõrgenesid, püsiwad ka täna samal tasemel. Nii maksid:

Suured paremad pullid 59—61 sendi piires ja wäiksemad pullid 57—59 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järele maksid suuremad pullid 30 sendi ja wäiksemad 25—28 sendi piires kilo.

Mullikad; nuumatud 62—68 sendi piires, rammusad 57—61 sendi piires, keskmised 54—56 sendi ja lahjad 47—52 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järele maksid mullikad — keskmised ja rammusad 24—30 sendi piires.

Nuumatud pekk-rammusad lehmad maksid 65—70 sendi piires, rammusad 56—62 sendi piires, keskmised 49—54 sendi ja lahjad 43—45 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järele maksid rammusad lehmad 29 sendi ja keskmised 20—23 sendi piires kilo.

Wasikate pakkumine wäike. Nõudmine rahuldaw. Tapetud wasikad ühes nahaga maksid 47—75 sendi piires kilo. Eluskaalu järele 32—53 senti kilo.

Lammaste pakkumine-nõudmine keskmine. Tendents püsiwam. Tapetud lambad ilma nahata maksid 37—47 senti kilo. Eluskaalu järele franko saatejaam 27—30 senti kilo.

Sigade pakkumine keskmine. Nõudmine tagasihoidlik, mille mõjul hind paari-kolme sendi wõrra nõrgenes. Nii maksid tapetud sead ühes pea-jalgadega 68—74 sendi piires kilo.

Nahkade hinnad.

Nahkade hinnad, peale lambanaha, püsiwad endisel tasemel, kuna lambanahad 25 sendi wõrra kõrgenesid. Nii maksid: **weisenahad toorelt** 1. sort 70 senti, 2. sort 63 senti. Teise sordi hulka kuuluwad nahad, milledel üle 4 tõuguaugu. **Wasikanahad** 3,15 kr. tükk, kaalus üle 3,5 kilo, ühe kilo hind 1 kr.

Lambanahad 1,50—2,75 kr. tükk, olenedes suurusest ja willa pikkusest.

Tallinna turg.

Reedel, 18. nowembril.

Turg elaw, rohkesti maainimesi. Wärskeid kalu täna rohkem kui eile, räime hind halju odawam eilsest, 23—25 senti kilo. Üksna rohkesti on ka siigu ja kilu.

Õunte pakkumine üsna rohke, kuid nõudmine nõrk. Pähkleid kodumaa metsadest on wähe ja hinnad kõrged.

Liha turul rohkesti, sea- ja lambaliha, hinnad endised.

Surnute mälestuspäewa lähenedes turul müügil wäga rohkesti hallist samblast walmistatud pärgasid ja koormate wiisi kuuseoksi.

Lihahinnad wäikemüügil: Sealiha 80—115 s., seapead-jalad 60—70 s., ploomirasw 100 s., sulatatud searasw 135—140 s., suitsufink 170—200 s., keedetud sink 220—250 senti, soolatud sealiha 90—100 senti kilo, weiseliha 50—90 s., wasikaliha 55—120 s., lambaliha 40—60 senti kilo.

Jänesed 100—200 senti tükk.

Tapetud linnud: Haned 130—150 s., kalkunid 145—160 senti kilo, pardid 200—280 s. tk., kanad 80—180 s. tk., metspardid 80—100 s. tk., tedred 180—225 s. tk., laanepüüd 100—125 s., põldpüüd 70—75 senti tükk.

Kanamunad 13—17 senti paar.

Piimasaadused: Püttiwõi (taluwõi) 165—180 s., meiereiwõi 185—195 s., kohupiim 35—45 senti, hapukoor 100—110 s., juustud sordi järgi 90—170 senti kilo.

Mesi 180—190 senti kilo.

Terawilja- ja põllusaadused: Nukkileib 19—21 s., peenleib 33—36 s., sepik 35—38 s., sai 35—60 senti kilo. Nisupüülijahu 38—44 s., manna 45—48 s., sepikujahu 28—32 s., odrajahu 25—30 s., rukkijahu 19—21 s., linnased 28—30 s., tangud 30—32 s., kruubid 30—35 s., herned 25—35 s., oad 30 s., läätsed 33—35 senti kilo.

Juur- ja aiamili: Kartulid 60—65 senti mõõt 20 l, peakapsas 7—10 s., baalikad 8—12 s., hapukapsas 20—25 s., peedid 15—18 s., keedetud peedid 25 s., porgandid 10—15 senti, kõrwits 10—15 s., sibulad 25—30 s., tomatid 50—150 senti kilo, salatid 150 senti kilo, redised 7—10 senti kimp, lillkapsas 15—40 senti pea, hapukurgid 2—6 senti tükk.

Wärskeid kalad: Räimed 23—25 s., kilud 45—50 s., tursad 20—22 s., latikad 40—60 s., särjed 20—25 s., ahwenad 40—60 s., haugid 45—55 s., kammeljad 45—50 s., wimmad 40—45 s., lutsud 40—45 s., kohad 110—140 s., siiad 70—100 senti, forellid 160—225 s., angerjad 180—280 senti, lõhed 150—250 senti kilo.

Soolatud kalad: Soolatud siig 100—115 s., räimed 25—30 s., kilud 70—100 s., heeringad 45—100 senti kilo.

Suitsetatud kalad: Räimed 10—12 s., kilud 6—10 s. kilmme, silmud 23—25 senti paar, ahwenad 100—110 s., haugid 100—110 s., tursad 30—50 senti kilo, latikad 100—110 s., wimmad 120—125 s., siiad 150—250 s., angerjad 200—350 s., lestad 140—150 s., lõhed 7—10 kr. kilo.

Puuwili ja marjad: Õunad 15—90 s., jõhwikad 25 senti kilo, sidrunid 10—13 senti tükk, pähklid 2 kr. kilo.

Seened: Mitmesugused soolatud seened sordi järgi 30—120 senti kilo.

Kasulikke teateid põllumehele.

Laatu peetakse 23. nowembril: Paides ja Mustwee alewis.

Suure-Jaani Põllumeeste Seltsi korraldusel toimub Sürgawere wallas Mardi-Hansu talus puutöökursus, mis algab 21. nowembril ja lõpeb 18. detsembril. Kursust juhatab Põllutöökoja meeskäsitöö konsulent hr. Särgawa.

Keila Konwendi Maanoorte Ühendus korraldab 22., 23. ja 24. nowembril Keilas juhtide täienduskursuse. Ettekannetega esinewad Põllutöökojast J. Törmaküla, E. Rugis, R. Paglant, M. Kala, Keila maatulundus konsulent F. Luht j. t.

Tallinna ringkonnakohtu ruumes Tallinnas Pärnu mnt. nr. 7 müüakse 21. nowembril kell 11 hommikul järgmised kinniswarad: Johannes Alberi Harjumaal asuw talumaakoht „Paju nr. 21", mille suurus 0,47 ha ja hinnatud müügiks 800 krooni.

Surnud Julie Weidenbaumi pärandustombu Harjumaal asuw, Laitse mõisast eraldatud talumaakoht „Tuminga nr. 38—6", mille suurus 15 tiinu 1376 ruutsülda ja hinnatud müügiks 4000 krooni.

Surnud Jaan Sauli pärandustombu Läänemaal asuw, Wäike-Kullamaa mõisast eraldatud talumaakoht „Pol nr. A 60", mille suurus 10,71 ha. ja hinnatud müügiks 2000 krooni.

Rakwere ringkonnakohtu saalis müüakse 21. nowembril kell 10 hommikul awalikul enampakkumisel Johannes Paglandi maakoht „Männiku nr. A 39", mille suurus 9,60 ha ja mis müügiks hinnatud 1000 krooni.

Tarwastu konwendi piirkonda asutati uus traktorijaam Olew Pilli „Ombluse" tallu.

Õunu, mett tapetud hanesid, parte, kalkuneid ja jäneseid ostetakse kõrge hinnaga Wõrus, Tartu tän. 15.

Põllutöökoja toetusel asutati Wõrumaale järgmised suur-walge inglise tõu kuldijaamad: J. Lepasson'i juure Kioma wallas, E. Glaser'i juure Orawa wallas, A. Ktudorf'i juure Räpina wallas.

Saaremaal, Kihelkonnal peetakse maanoorte tegelaste täienduskursus 19.—20. nowembril Rootsiküla koolimajas.

Simuna põllumeeste konwent korraldab 25. nowembril k. a. lõhkeainete käsitamise kursuse Awanduse wallas Määri-Sagadiku asunduse Urtna talus K. Jalakas'e juures.

Raadios köneleb pühapäewal, 20. nowembril kell 8.20 H. Welbri teemal: „Maa furnuaedade korraldamisest". Keskнädalal, 23. nowembril kell 17.45 köneleb mag. agr. A. Kiwimäe teemal: „Mineraal-ainete osa weiste söötmisel". Reedel, 25. nowembril kell 17.45 köneleb agr. A. Runderström: Karja-kontrolltöö tulemustest.

„Keskkassa" põhikiri kinnitati.

Peakoosolek astub kokku detsembri alul.

Eile kirjutas majandusminister L. Sepp alla a.-ü. Keskkassa põhikirjale. Nii sai Keskkassa majandusministrilt kinnituse krediitasutisena. Ent tegewusse asumisel tuleb aga majandusministrilt nõutada weel kord tegewusluba.

Möödunud laupäewal wõttis Tööstusaktsiaseltside Maja TAM peakoosolek wastu põhikirja muudatuse, wõttes wastu Keskkassa põhikirja ja muutes ka oma nime. See põhikirja muudatus esitati majandusministri abi E. Wendelini kaudu majandusminister L. Sepale kinnitamiseks, mis toimus, nagu eelpool öeldud, neljapäewal.

Keskkassa peakoosolek kutsutakse neil päewil kokku, mis saab teostuda alles kahe nädala pärast, s. t. detsembri algul. Sellel peakoosolekul tuleb arutamisele ka Keskkassa juhatuse moodustamine. Juhatus koosneks 3 isikust: juhatuse esimees, rahanduslik direktor ja tehniline direktor. Kuuldawasti kandidaadid on juba olemas.

600.000 krooni karusloomadest.

Karusloomakasvatus Eestis kiirel tõusul. — Sihiks eksportida nahku 1 milj. krooni eest.

Karusloomakaswatus on meil wiimastel aastatel õige jõudsasti arenenud.

1935. a. oli Eestis umbes 2000 karusloma. Tänawu on karusloomade arw juba üle 10.000-de. 3 a. jookful on karusloomade arw wiiekordistunud. Sellest on hõberebaseid 6500 looma, sinirebaseid 2300 looma, nutriaid 700 ümber ja nertse 400 looma.

Käesolewas nowembri- ja detsembrikuus wõetakse ligi 4000 hõberebase- ja 1500 sinirebasenahka, millest loodetakse saada kogusummas 600.000 krooni. Wõrdluseks olgu toodud möödunud aasta, millal rebasenahku nii sinikui ka hõberebaseid kokku oli ainult 2300 nahka.

Nahad enamasti eksporteeritakse Inglismaale ja Saksamaale, kaswatajate poolt asutatud ühistegeliku ettewõtte ühing Eesti Karusnahaeksport kaudu. Rebasekaswatamine ei ole üksnes tähtis meile waluuta allikana, waid ka rahwamajanduslikust seisukohast omab tähelepandawa osatähtsuse. Nii on **käesolewal aastal rebastele söödetud 625.000 kg tapajätteid ja alawäärtuslikku liha, mille eest rebasekaswatajad on maksnud ümmarguselt 120.000 kr.** Seega on aidanud rebasekaswatajad meie karjakaswatajaile praakloomade liha eest saada kõrgemat hinda ja muutnud warem täiesti kaotsi läinud tapajätted wäärtuslikuks karusnahaks.

Rebasenahkade toodang on meil niiwõrd suur, et täiesti rahuldab siseturu tarwidust ja tuleb üle 75 protsendi nahkade toodangust eksporteerida. Seega on täitunud kolme aasta eest ülesseatud siht, rahuldada rebastenahkade siseturu tarwidus, et ei oleks asjata waluutat kulutada saaduste peale, mida oleme ise wõimelised tootma.

Järgnewate aastate ülesanne on rebasekaswatajate seletuste järele rebasekaswatust arendada eksportartikli suunas ja

eksporteerida wähemalt 10.000 rebasenahka umbes 1 milj. krooni wäärtuses.

Teistest karusloomadest on nertsi kaswatuses edu märgata. Möödunud aastal toimus suur suguloomade import Rootsist ja käesolewal aastal kaswandused suurendawad loomade arwu ja asutatakse juure uusi kaswandusi, ning mõne aasta pärast jõutakse nahkade toodanguga juba rahuldada siseturu tarwidust.

Samuti edu-teed käib nutria ja pesukaru kaswatamine. Tähelepanu on leidnud ka willaküüliku — angoora kaswatamine.

Jaapanirebase kaswatuse üle on weel wara kõkkuwõtet teha, kuna need loomad toodi alles esmakordselt tänawu Eestisse.

Harju maavalitsus saab uue hoone.

Senine maja ühes maa-alaga läheb müügile.

Nagu Harju maawalitsuse ringidest kuuleme, on Siseministri poolt kinnitatud hiljutine Harju maawolikogu otsus, millega heaks kiideti maawalitsuse ettepanek asuda uue amethoone püstitamisele Hariduse tänawa ääre ning wajaliku ehituskapitali saamiseks ära müüa praegune maawalitsuse hoone ühes selle aluse krundiga Roosikrantsi tänawa ääres ja sellel krundi osal asetsewad muud päraldised.

Seega ei ole nüüd enam takistusi Harju maawolikogu otsuse täitmiseks ning maawalitsus wõib asuda müügi teostamisele. Nagu kuuleme, toimub Roosikrantsi tänawa äärse krundi ja sellel asetsewa kolme hoone ning autogaraažhi müük juba lähemal ajal. Müük toimub enampakkumise teel, kusjuures wastawa komisjoni poolt on müügiobjekti alghinnaks määratud 130.000 kr.

Ühenduses uue ametihoone püstitamise kawatusega on Harju maawalitsuses nüüd asutud ka juba wajalikele eeltöödele uue ametihoone ehitusprojekti koostamiseks.

Klassiloterii loosimine novembri lõpus.

800 võitu rohkem kui eelmise loterii samas klassis.

Klassiloteriil läheneb uus loosimine. 29. nowembril ja 1. detsembril tuleb loosimisele 7. loterii kolmas klass 5800 wõiduga, mis ühes preemiaga moodustawad 122.072 krooni suurusе wõitude kogusumma. Wõrreldes eelmise loterii sama klassiga on eelseiswa loosimise wõitude arw suurenenud 800 wõrra, peamiselt wähemate ja keskmiste wõitude arwel, kuna suurwõidud on jäänud endisteks.

3. klassi piletite ümberwahetamine osawõtuks eelseiswast loosimisest toimub kuni 23. nowembrini. Ümberwahetamata jäänud piletid pärast seda tähtaega lähewad wabamüügile. Waatamata loterii suurendamisele ei ole suudetud säilitada wajalist reserwe neile, kes wõidu tulekuga kukuwad wälja, kuid soowiwad jätkata mängu. Klasside wahetusel omanike wahetanud piletite arw seni ei ole olnud iseenesest kuigi suur — waewalt 1% tiraažhist. Pealegi on see arw iga uue loteriiga wähenenud sedamööda, kuidas on kaswanud mängijate teadlikkus klassiloterii süsteemi kohta, mis eeldab katkestamata mängu läbi nelja klassi, kuna iga järgnewa klassiga suurenewad wõiduwõimalused ja tõusewad haripunktile lõppklassis, kus wõitudena jagatakse tagasi enam kui kaks korda niipalju kui selles klassis wõetakse sisse.

Eelseiswa 3. klassi loosimiseks asetati eile wõidusedelid loosirattasse, mis jääb pitseeritult hoiule riigi trükikoja teraskambrisse.

Pärast pühi, jaanuarikuu lõpul algab käesolewa 7. loterii lõpploosimine, mis kestab kaks nädalat. Sellel loosimisel teostub suurim rahajagamine, mis on üldse leidnud aset meie loteriide ajaloos — 50.800 wõitja wahel tuleb jagamisele 858.197 krooni. Wõitude rekordiline kogusumma on tingitud loterii suurenemisest ühelt poolt ja wõitude suhte paranemisest teiselt poolt.

Laps sai tulesurma Wõrumaal.

7-aastase tütarlapse käes plahvatas bensiinipudel.

Wõrumaal, Aleksandri wallas juhtus kolmapäewal kurb õnnetus, mis nõudis ohwriks 7-aastase tütarlapse elu. Nimelt oli Tähnase talus plahwatanud pilguks üksinda jäetud Maimu Pilwe käes bensiinipudel ning laps läi tulelondina põlema. Raskete põletishaawadega toimetati ta Wõru linna haiglasse, kus õnnetu heitis pärast kolmetunnilist waewlemist hinge. Nahk oli tal põlenud üle poole keha ja elu päästa polnud enam wõimalik.

Maimu Pilwe wanemad olid toonud lapse umbes poole kilomeetri kauguselt kodunt Tähnase tallu wanaema poole. Wanaema oli läinud pilguks toast wälja, jättes lapse üksinda tuppa. Milgi kombel oli laps saanud enda kätte bensiinipudeli. Arwatawasti oli laps ka tikust tuld tõmmanud wõi bensiiniga tule lähedale läinud, mille tõttu bensiin plahwatas, süüdades lapse riided põlema. Kisa peale jooksis wanaema tuppa ja leidis lapse põlenult. Kiirelt läkitati laps haiglasse, kuid arstiabi ei suutnud ta elu enam päästa.

Suur tõus Laatre piimaühingu tegevuses.

Laatre piimaühing Walgamaal on näidanud tänawu eriti hoogsat tegewust. Aasta piimatoodang on tõusnud ligi miljoni kilo wõrra, wõrreldes eelmise aastaga.

Uute sissesõidete soetamisega koorejaamades on läbi wiidud nüüd täielik piima pastõriseerimine.

Piima kwaliteedi tõstmiseks on ühing muretsenud piimatootjatele paremaid piimakanne, kurni, jahutajaid, watti j. t. tarwilikke piimandus-tarbeesemeid.

Karjamajanduse ja piimanduse päewaküsimustega tutwustamiseks korraldab piimaühing lähemal ajal rea loenguid ja tegelikke kursusi, kus esinewad Sangaste maatulunduskonsulent J. Triisa ja Walgamaa piimakwaliteedi nõuandja J. Anton.

Piimatööstuse juhatajana on Laatres juba 15 aastat tegutsenud A. Nielsen.

Läti delegatsioon saabus.

Pidulik vastuvõtt Tallinna raudteejaamas. — Täna linn lipuehtes ja pidustused Läti iseseisvuse 20. aastapäeva puhul.

Vabariigi President K. Päts käis isiklikult õnnesoovimas Läti saadikule.

Läti delegatsiooni pidulik vastuvõtt Balti jaamas.

Keskel seisavad teedeminister N. Viitak ja temast paremal Läti teedeminister B. Einbergs, viimasest paremale — Läti saadik V. Schumans, Riigikohtu liige H. Kasse ja Läti-Eesti sõprusühingu esimees Riiast O. Nonacs.

Läti iseseiswuse 20. aastapäewa pühitsetakse Eestis seekord suurelt ja pidulikult. Tallinn, Tartu ja teised linnad on sel puhul täna lipuehtes. Kõigis koolides üle maa on Läti-aktused, milledel tutwustatakse õpilastele Läti riigi ajalugu ja saawutusi ning kõneldakse Eesti-Läti ühistest wõitlustest iseseiswuse eest ning meie riike ja rahwaid siduwast sõjalisest liidulepingust ja sõprusest.

Pidulikke Läti-aktusi peetakse Tallinnas, Tartus, Walgas ja Lauras.

Eile õhtuse kiirrongiga saabus Tallinna Läti delegatsioon, et wõtta siin osa tänastest Läti iseseiswuse 20. aastapäewa pidustustest. Jaamahoone oli kaunistatud Eesti ja Läti lippudega ning rohelisega. Külalisi wastu wõtma oli jaama kogunenud arwukas kogu Eesti awaliku elu tegelasi eesotsas teedeminister N. Wiitakiga ja Eesti-Läti sõprusühingu esimehe prof. A. Piip'iga.

Rongi saabumisel wahetati südamlikke terwitusi ning pr. Einbergsile ja teistele daamidele anti üle lillekimbud. Kokku saabus 11 Läti juhtiwat tegelast, neist kolm abikaasadega. Teedeminister B. Einbergs ja Läti wälisministeeriumi Balti büroo juhataja W. Maseks asusid elama Läti saatkonda, teised „Palace" hotelli.

Täna hommikupoolikul tegid Läti delegatsiooni liikmed wisiite. Enne lõunat

käis Wabariigi President K. Päts Läti saatkonnas liitriigi saadikule aastapäewa puhul õnne soowimas.

See komme on Eesti ja Läti wahel juba aastaid kestnud, et riigipea käib naaberriigi aastapäewa puhul naaberriigi saatkonnas isiklikult enda ja kogu Eesti nimel õnnesoowe üle andmas. Õnne soowimas Läti saatkonnas käisid ka Sõjawägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner ja wälisministri asetäitja minister L. Sepp.

Kell 11.45 wõttis Wabariigi President K. Päts Kadrioru lossis Läti teedeministri ja Läti delegatsiooni juhid audientsile.

Kell 1 päewal peetakse Wälisministeeriumis Eesti ja Läti sõprusühingute ühist koosolekut. Kell 2 annab teedeminister N. Wiitak eine Läti teedeministri ja Läti delegatsiooni auks Ohwitseride Keskkogu kasiinos.

Kell 5 p. l. on wastuwõtt Läti saatkonnas ning

õhtul kell 8 pidulik kontsert-aktus Estonia kontsertsaalis.

Sinna on oodata Wabariigi Presidenti K. Pätsi, Sõjawägede Ülemjuhatajat kindral J. Laidoneri, Peaminister K. Eenpalu ja Wabariigi Walitsuse liikmeid. Kontsertaktuse eeskawa on wäga rikkalik ja koosneb Läti helitöödest. Kõnedega esinewad wälisministri asetäitja L. Sepp, Läti teedeminister B. Einbergs, Eesti-Läti ühingu esimees prof. A. Piip ja Läti-Eesti ühingu esimees O. Nonacs. Kontsertosas esinewad „Estonia" suurendatud sümfoonia orkester O. Rootsi juhatusel, lauludega — wabakunstnik proua Erika Saulkalns-Gailite (sopran) ja Läti Riigiooperi laulja Jahnis Niedra ning Läti ülikooli üliõpilasseltsi Dziesmuwara laulukoor prof. Abele juhatusel. **Sissepääs pidulikule kontsert-aktusele on kõigile waba ja maksuta.**

Kell 10 õhtul algab Eesti-Läti ühingu ball Ohwitseride Keskkogu kasiinos.

Müüsleri maanoored tegutsevad.

Neljapäewal, 17. nowembril Müüsleri Maanoortering pidas könekoosolekut. Selgitawate könedega maanoortest, nende tööülesannetest ja kawatsustest esinesid Järwa maanoortewanem agr. H. Lipp, konsulendi k. t. agr. J. Laurits ja Järwa maanoorte instruktor E. Roosaare. Könekoosolekut juhatas ringi esimees Septer.

Koosolek lõppes ühislauluga.

Hiljem järgnes weel maanoorteringi üldkoosolek, kus otsustati rida organisatsiooni siseküsimusi. Maanoorte hoogtöödest kanakaswatuse- ja heinaseemnekaswatuse alal otsustati innukalt osa wõtta, milleks rida noori läkitatakse wastawatele kursustele Paide. Kolmandal jõulupühal kawatseb ring korraldada jõulupuu ringi liikmeile ja külalistele wastawa eeskawaga. Ka toimuks lähemal ajal kanakohus.

Siiamaale on Müüsleri noored teinud tublisti tööd, saamata abi nendelt, kes selleks on „kutsutud ja seatud". Tahaks loota, et lähemas tulewikus aga olukord siin weelgi paraneb.

Maleval tuleb kadriõhtu.

Laupäewal, 26. nowembril korraldab K. L. Järwa malewa juhatus oma ruumes traditsioonilise kadriõhtu. Kuna waremaa-aastased kadriõhtud malewa endistes ruumes leidsid elawat osawõttu, siis seda rohkem on põhjust eeldada, et tänawune kadriõhtu kujuneb eriti osawõturohkeks malewa nutes ja awarates ruumides.

AINO

TAIMEVÕI 1 KG.- 80 SNT.

Paide malering muretses malendeid.

Äsja tegutsema hakanud Paide Malering muretses neil päewil juurde uusi malendeid. Samuti käib hoogsalt uute liikmete wärbamine. Maleõhtuid peetakse igal esmaspäewal ja reedel K. L. Järwa malewa ruumes ja neist osawõtt on elaw. Kõne all on ka wälismõistluste korraldamine, millistest eeskätt wõiks teostuda wõistlus naaberlinna Türi maletajatega.

Maleva raskejõustikuvõistlused detsembrikuul Paides.

Pühapäewal, 18. detsembril peetakse Paides K. L. Järwa malewa raskejõustiku wõistlused. Ükfustewaheliseks auhinnaks on spordisõprade poolt wälja pandud rändkarikas, mille mullu Koerus peetud wõistlustel wõitis K. L. Türi kompanii. Kuna raskejõustik wiimasel ajal eriti intensiiwselt on lewinud K. L. ükfuste kaudu, siis tänawu on oodata eriti pinewat konwerentsi ja seoses sellega häid tulemusi.

Samal päewal toimub weel Paides Järwa malewa propagandategelaste koosolek.

Eesti Draamateatri ringreisietendus Tapal.

Esmaspäewal, 21. skp. kannab E. Draamateater Tapal ette A. Jakobsoni näidendi „Purunenud waas". Lawastus — Ruut Tarmolt, lawapilt — P. Raudweelt.

August Jakobson on meie noorema põlwe andekamaid proosakirjanikke. Ta romaanid — „Waeste-Patuste alew", „Tuhkur hobune", „Kolmewaewa tee", „Andruksonide suguwõsa", „Wana kaardiwägi", „Metsalise rada", „Igawesed eestlased" ja kuus nowellikogu on leidnud tunnustawa hinnangu ning laialdase lugejaskonna.

Jakobson on kaasajaküsimusi käsitlew ühiskonnakriitik, ta tegelased on jõulised wõitlusinimesed ja nende kujundamiswiis realistlikult terawapiiriline.

„Purunenud waas" on Jakobsoni tähtsweremaline esiknäidend, mis haarab kaswatusprobleemi meie tänapäewa õpetlaste perekonnas. Autor on seisnud küsimuste ees: mis saab täisealistest lastest, kui perekonnas puudub hoolitsew emaarmastus? Kas oma erialal lastearstina töötaw ning kuulsuseihast nakatatud ema peab enne kõike end pühendama ühiskonnale wõi oma enese kodule? Autori otsus langeb siin kõhklematult perekonna — selle ühiskondlikuelu algraku kasuks.

Mõtteid lähenewast raamatunädalast.

Raamatunädal hõlmaku kogu rahvast ja olgu mõeldud eeskätt mittehuvilistele.

Rõõmustawal kombel on raamatunädal, millist käesolewal aastal peetakse esmakordselt 4.—11. detsembrini, leidnud kõikjal üle Järwamaa elawat wastukaja ning senistel andmetel waewalt Järwamaal leidub walda, kus sel puhul midagi ei tehtaks. Leidub aga kahjuks ka neid isikuid, kes wangutawad pead ja küsiwad — milleks seda korraldada? Ja nagu trumbiks nimetatakse seejuures mõnda Jaani, Antsu wõi Aadut ning küsitakse, mis teab see ja see raamatust. Sellised mõtteawaldused sunniwad tahes-tahtmata küsimuse kohta wõtma sõna.

On selgitamatagi selge, kuiwõrd tähtsaks relwaks on käesolewal ajal raamat kui kultuurtegur. Nagu aga nähtub juba ülaltoodust, kiputakse meil eraldama kodanikke kuidagi nagu klassidesse, kusjuures ühtede suhtes peetakse loomulikuks huwi raamatu wastu, teiste suhtes aga imestatakse — mis teab see raamatunädalast! Siin ta ongi, see määrarusaamine, mis näitab ühtlasi, et laiades hulkades ei walitse weel arusaamist raamatunädala mõttest. See kinnitab aga omakorda ka, et raamatunädal tuleb meil muuta kindlaks traditsiooniks.

Raamatunädalat ei ole põhjust korraldada isikutele, kes juba on raamatusõbrad, sest raamatunädala ülesandeks ei ole taotleda kirjastajate kasu ega meelitada kodanikke sooritama raamatuoste, waid — wiia kodanikke lähemale raamatule ja taotleda sellega kultuurikasu [illegible] olla üks ja selge [illegible] kogu rahwa ja panema ta mõtlema raamatule, peaks juhtima kodanikud ja eel kõige need, kes seni jäänud raamatust kaugele, raamatu juurde. Siin oleneb kõik sellest, kuidas raamatusõbrad, kes kutsutud korraldama raamatunädalat, sundawad ja oskawad raamatunädalat korraldada. Ei saa salata, et siin omab suurt tähtsust ka see, kuidas raamatunädal kohtadel sisustatakse. Siin peaks pidama silmas eel kõige seda, et 4. detsember awaks tee raamatu juurde ning et järgmised päewad seda teed sillutaksi ja süwendaksid. Kahjuks on seni maakonnast tulnud wähe teateid eraraamatukogude omanike austamisest ja eraraamatukogude loendusest. Muidugi, — wiimast tehti ju raamatuaastal, kuid wahepeal on kahtlemata olukord muutunud ning uus pilt wõib olla märksa teisisuune. Kahtlemata aga raamatu-aastal saanud materjalid moodustawad terwitatawa alusele praegusele tööle.

Samuti ei ole olnud kuulda, et maakonnas oleks kuski mõteldud tõsisemalt waidlusõhtutele wõi kirjanduslikele kohtutele, millised wajaksid aga kindlasti wiljelemist, kuna tulu nendest on märgataw. Tahaks küll loota, et eelolewal talwel, alates raamatunädalast, hakatakse sellelegi küsimusele pühendama suuremat tähelepanu ja et praegused raamatusõbrad wõidawad aegade jooksul kogu rahwa raamatu juurde. Kui see üksköord teostunud, siis wõime ka ütelda, et raamatunädal on täitnud oma ülesande.

Raamatusõber.

Agarad perenaised Vodjal.

Wodja perenaiste selts on wiimaseil aastail järjekindlalt oma liikmeskonnale püüdnud anda praktilisi õpetusi mitmesugustelt aladelt kursuste kaudu. 15. now. algasid Wodjal käsitöö ja rõiwaõmblemise kursused, mida juhatab E. M. K. instruktor prl. Künnapuu. Kursused kestawad 29. nowembrini ja neist osawõtt on elaw. Tulewa aasta alul algawad Wodjal puutöö kursused Põllutöökoja konsulendi H. Welbri juhatusel.

Kiirkunstiõhtu Paides.

Laupäewal, 19 nowembril korraldab Paide Wabat. Tuletõrje Ühing oma ruumes järjekordse õhtu, mille eeskawas esinewad maagia, kiirkunsti ja telepaatiliste ettekannetega de Adolfi ja mrs. Agnesse. Algus kell 8 õhtul.

Politseipere juubelilt Paides.

Aktus politseimajas ja meeleolukas koosviibimine.

Teisipäewal, 15. nowembril täitus 20 aastat politsei tegewuse algusest Järwamaal. Sel puhul korraldas Paide Politseiametnikkude kogu Politseimajas aktuse.

Aktuse awas Politseiametnikkude kogu esimees, Paide politseijaoskonna komissar W. Põdew. Pikema ülewaate politseitegewuse arenemisest, kujunemisest ja ülesannetest andis komissar K. Michelson. Terwitajatena wõttis esimesena sõna Wiru-Järwa prefekt A. Ladwa, mille järele terwitusi ütlesid Järwa maawalitsuse nimel maanõunik O. Welner, K. L. Järwa malewa nimel kol. K. Prees ja Maksuinspektuuri nimel J. Peets.

Aktusel oli kaastegew K. L. Järwa malewa orkester.

Aktuse lõppenult siirduti kirikusse pidulikule jumalateenistusele, mille pidas õp. G. Pärli. Jumalateenistust kaunistasid laulukoor ja solistidena P. Laube tšello ja T. Reismaa wiiulil.

Sama päewa õhtul oli Paide Rahwamajas korraldatud omawaheline kooswiibimine rohkearwulisele politseiperele ja kutsutud külalistele. Eeskawa osas laulis Paide meeskoor ja solistidena esinesid prl. H. Wiires ja Ph. Adler. Hiljem järgnes tants „Tommybandi" helidel. Aktusest, jumalateenistusest ja hiljem järgnenud kooswiibimisest oli osawõtt elaw ning jättis kõigile osawõtjaile hää mulje Järwamaa korrawalwureist.

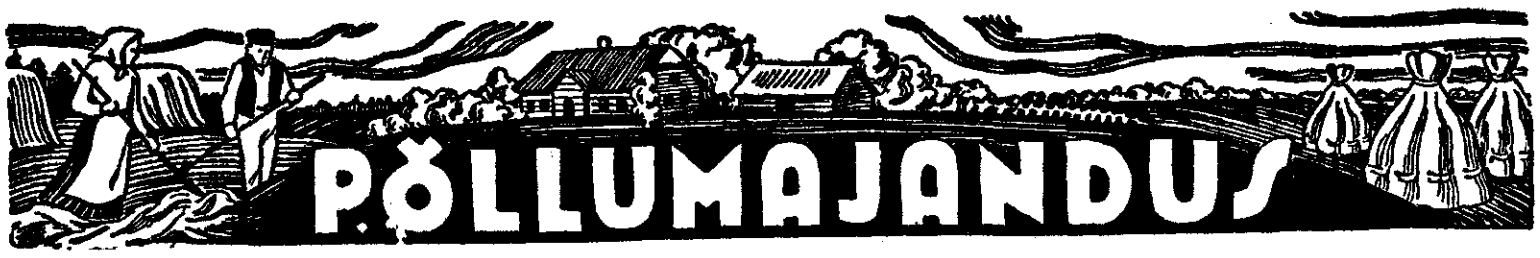

Praegu on aeg haotegemiseks.

Eeskätt puhastatagu võsast niidud ja karjamaad. Kuiv hagu on kütteks parem.

Lähedal on külmad, mis panewad maa külmetamise tõttu seisma mitmeidki wälisei töid, nagu on seda uudismaaharimisel maa silimine jt. Siis jäätwad ka seisma hilinenud künnitööd. Kuid ega tööd talus seepärast otsa lõpe, neid kipub alati rohkem olema, kui parajasti olema tööjõuga teha jõuab.

Üks niisugusei töid, mida tawaliselt sügisel enne lumetulekut tehakse, on **haotegemine**. Ja, kui käia weidi ringi mööda maad, siis näeme, et hagu oleks tarwis teha palju rohkem kui seda teha jõutakse. Kõik wõsastunud kraawikaldad, teeweered, kõnelemata wõsastunud niitudest ja karjamaadest, ootawad laastamist. Kraawikaldalt on waja wõsa raiuda seepärast, et see kraawi ära ei ummistaks, teeweerest seepärast, et seal kaswaw wõsa ei warjaks eesolewat teeosa, karjamaalt seepärast, et wahaneda pöösastest, kus elutsewad puutäid, kes põhjustawad lehmadel kardetawat punasehaigust, niitudelt seepärast, et seal masinatega töötada saaks. Seega näeme, et wõsa kahjulikkus sunnib seda raiuma, kuid teisest küljest on meil talus tarwis hagu ka kütteainena. Seega on haotegemine töö, mis tasutakse kahelt poolt.

Hagu on wäga odaw kütteaine ja kui küttekoldeb on wastawalt ehitatud, saame hagudega kütta kõiki ahje talus. Okaspuu hagu on küttewäärtuselt weel parem kui tüwipuu, sest tema on tihedam, on tihedamate aastaringidega. Lehtpuu oksad on laiemate aastaringidega, kuid põleb selle eest kiiremini ja suurema leegiga, mis wäärtuslik eriti pliidi all, kus wajatakse käredat tuld. Kuigi wäärtuslikuma hao saaksime, kui raiume seda kewadtalwel, tuleb tööjaotuse seisukohalt hagu siiski teha hilissügisel. Saod kõidetakse kubudesse ja pannakse püsti üksteise najale, kust neid siis reeteega hea koju wedada. Kodus tuleb haod laduda kitsastesse riitadesse, kus nad kergemini kuiwawad. Suurtest ja laiadest riitadest ei pääse tuul läbi ja need kuiwawad seetõttu wäga wisalt. Pealmine riida serw on soowitaw teha weidi kallak, et wihma- ja lumewesi seal saaks walguda maha.

Kütteks trawitatagu alati kuiwa hagu, sest tooreste hagude küttewäärtus on terwelt poole wähem kuiwadest ja neid kulub seega poole rohkem. Toores hagu sisaldab palju wett ja selle wee wäljaaurutamiseks põlemisel kulubki palju soojust, mis muidu oleks kasutatud tarbe ette. Rohke weesisaldamise tõttu on ka toores hagu wäga wisa põlema.

Hagu ärgu tehtagu ka liiga paljudeks aastateks korraga ette, sest peenike hagu õõduneb kiiresti, eriti weel, kui see on wäljas ilmastiku mõjude all.

Ka metsast tehakse hagu. Seal tuleb noores metsas wälja raiuda kõik umbrohu puud, mis takistawad teiste kaswu. Niisugused puud on — walge lepp, paju ja sarapuu ning peale selle põllumajandusele otse kahjulikud puud, nagu **türn-** ja **kukerpuud**. Ka tihedas noores metsas tuleb wälja raiuda harwendamise mõttes kõik wigased, kuiwad ja kõwerad puud, et anda paremaid kaswuwõimalusi ülejäänutele. Keskealises metsas saab hagu teha ka laasimisega, kuid seda tuleb toimetada ettewaatlikult, et mitte wigastada puukoort ja puutüwesid.

Mis teha hobusekabja sarwkiilu mädaniku korral.

Hobuste sarwkiilu mädaniku esinemine näitab kõigepealt, et hoolitsemine hobuse kapjade eest on lohakas, s. t. kapjade puhastamine on jäetud hooletusse. Selle wea tekkimisel on põhjuseks wäga paljud asjaolud, ngau hobuse wirtsane ase, wähene wäljasliikumine, liiga kõrged päka haagid, hobuse kauane ümberrautamata hoidmine jne., tähendab seda wiga soodustawad kõik need asjaolud, mis takistawad hobuse liikumisel kabja sarwkiilu maapinnaga kokku puutumast. Kui hobune astub jalaga maha, siis sarwkiil puutudes kokku maapinnaga laieneb raskuse mõjul, mis jalale lasub mahaastumisel, surub sel puhul laiemale ka kabja päka osad. Sel teel sünnib sarwkiilu wagude mehaaniline puhastamine seal leiduwast mustusest. Ei puutu aga sarwkiil ühel ehk teisel põhjusel maapinnaga kokku, siis on ära wõetud ka mehaanilise puhastuse wõimalus, kuna sääraisel korral sarwkiilu wagudesse jäänud mustuses hakkawad pesitsema pisilased, kes siis ka sarwkiilu mädaniku oma kahjuliku tegewusega esile kutsuwad.

Sarwkiilu mädanikku on pealiskaudse waatamise järele raske ära tunda, hobune sel puhul ei lonka. Jalga üles wõttes wõib aga märgata peamiselt sarwkiilu keskwaos hallikas-walkjat wastikult haiswat nõret. Ka on märgata muutusi sarwkiilu enese juures, nimelt paistab see narmendawana ja mädaniku sügawamale tungides wõib sarwkiil kas osaliselt wõi täielikult eraldada allpool asetsewatest osadest.

Kabja sarwkiilu mädaniku rawi wõiks jagada kahte ossa: 1) mädaniku otsekohane rawi ja 2) mädaniku soodustawate momentide kõrwaldamine.

Otsekohane sarwkiilu mädaniku rawi seisaks selles, et kabi pestakse kõigepealt täiesti puhtaks, siis kõrwaldada sarwkiilult kõik lahtised narmendawad osad, sarwkiilu waod puhastada puhta linase lapiga, takkudega wõi watiga, eriti kestwagu. Puhastamist tuleb seni jatkata, kuni selleks tarwitataw lapp wõi takud täiesti puhtaks jäätwad. Peale selle tuleb kestwagu tugewasti täis toppida tõrwaga, tõkatiga wõi ordowiiniga läbiimmutatud takkudega. Rawi tuleb seni iga päew korrata, kuni ei ole märgata sarwkiilu keskwaos enam wastiku haisuga nõret. Soowitaw on ka kogu sarwkiilu peale selle sisse määrida kasetõkatiga wõi puutõrwaga. On aga mädanik juba sügawamale tunginud, siis on soowitaw pöörata lähema jaoskonna loomaarsti poole abi saamiseks.

Sarwkiilu mädaniku otsest rawi on siis mõtet läbi wiia, kui samal ajal korraldatakse ka seda mädanikku soodustawad momendid: 1) hoitakse hobuse ase kuiw, 2) antakse rohkesti liikumise wõimalusi, eriti noortele, 3) hobune rautatakse õigel ajal ümber, s. o. hiljemalt poolteise kuu tagant kord, 4) raudadel ei tarwitata kõrgeid päkahaake, 5) ümberrautamisel sarwkiilu mitte liigselt maha lõigata ja 6) puhastada iga päew korralikult kapju ja sarwkiilu wagusid, tarwitades sealjuures korralikku kabjapuhastamise konksu.

Lõpuks olgu tähendatud, et pealiskaudsel waatlusel paistab see wiga tühine olema, kuid pikemat aega kestes toob see kaasa suuremaid kahjusid. Hobune kaotab sel puhul kindlasti osa oma töötõimest ja tekib ka kabjakujus selle tagajärjel sageli kaugemaleulatuwaid muutusi.

Maks on wäärtuslik toiduaine.

Loomade tapmisel, mille hooaeg on just sügistalw, tuleb hoolitseda selle eest, et kõik saadud aine wõimalikult otstarbekohaselt ära kasutatakse ja et ükski osa raisku ei läheks.

Üheks wäärtuslikumaks loomaosaks on maks. Sellesse on kogunenud enamik looma tagawara — witamiine, olles seega kõige witamiinirikkam looma elund. Peale selle on maks kergemini seeditaw kui muu osa liha oma suure suhkrusisaldusе tõttu. Rauarohkus muudab maksa werewaesuse all kannatajale kõige wäärtuslikumaks lihasaaduseks.

Kahjuks ei tunta meil weel küllaldaselt maksa toiduks walmistamise wiise ning seetõttu ei suudeta maksatoite teha küllalt mitmekesiselt. Toit jääb ühekülgseks ega meelita maksa palju tarwitama.

Ometi on ka maksatoitude walmistamisel terwe rida wõtteid ning wiise, mida praegu ainult weel üldiselt ei tunta.

Maksast toitu walmistades tuleb ta puhtasse wette kastetud rätikuga puhtaks pühkida, ümbritsewast kelmest ja suuremateest soontest wabastada. Sea maksa, millel muidu on mõrkjas-kibe maitse, wõib enne toiduks walmistamist leotada, mil teel tema erilise maitse kaotame. Leotamiseks wõib kasutada piima, hapupiima wõi õige lahjat äädikat, millele wõib lisada ka pisut söögisöli. Wanemate loomade maksa, mis on m[illegible]nud kõwemaks ja karedamaks, on samuti hea weidi aega leotada, kuna see muudab nende kudet pehmemaks ja muredamaks. [illegible] piimas wõi lõssis on wõimalik maksa isegi mõne päewa kestes wärskena alal hoida.

Maksatoite.

1. Hautatud maks.

Ained: 600 g maksa, 50—100 g raswa, soola, pipart, 1 sibul, 1—2 spl. jahu, 1½ kl. wett, 2 spl. hapukoort.

Walmistamine: Maks puhastada, lõigata lõikudeks ja praadida raswas ühes sibulalõikudega. Lisada maitseained ja hautada maks kaane all pehmeks. Maksalõigud tõsta wälja, kastmele lisada külma weega segatud jahu ja keeta läbi. Lisada hapukoor ja kallata maksalõikudele.

Siiia kartulite ja keedetud riisiga.

2. Pekitud maks.

Ained: 600 g maksa, 50—75 g pekki, 50 g raswa wõi wõid, soola, pipart, 2 kl. leent wõi wett. Kastmele: 1—2 sl. jahu, maitseaineid, weidi sidrunimahla, 1—2 spl. riiwitud juustu, 2 spl. hapukoort.

Walmistamine: Maks puhastada. Pekk lõigata peeneteks ribadeks ja pekkida selleaa maks. Rasw pruunistada, selles pruunistada ka maks ümberringi. Lisada maitseaineid ja wedelik ning hautada maks pehmeks. Tõsta wälja, lõigata lõikudeks ja asetada waagnale. Leemest walmistada lisandite abil kaste, see serweerida kastmekannus kõ[illegible]le.

Juure hautatud [illegible] ja toorsalat.

3. Maksakotletid.

Ained: 500 g maksa, 2 muna, 3—4 keedetud kartulit, ½—¾ kl. riiwsaia, 1 sibul, weidi wõid, soola, pipart.

Walmistamine: Maks puhastada ja läbistada ühes kartulitega 2—3 korda lihamasinast. Sibul pruunistada wõis ning lisada maksale ühes teiste ainetega. Wormida pikliku kotletid ja praadida pannil. Juure aedwili, kaste ja toorsalat.

4. Maks kapsastega.

Ained: 500 g maksa, 100 g raswa, 2 sibulat, 1 petersell, 1 l. riiwitud wärsket kapsast, wett, 4 tomatit wõi 1 spl. tomatipüreed, 2—3 spl. jahu, hapukoort.

Walmistamine: Maks puhastada, lõigata lõikudeks wõi kuupideks ja pruunistada raswas ühes hakitud sibulaga. Lisada jahu, riiwitud kapsad ja wett nii palju, et toit on peaaegu weega kaetud. Hautada kaane all pehmeks. Lõppeks lisada tomatilõigud wõi püree ja koor.

Siiia kartulite ja pohlasalatiga.

5. Maksaworst.

Ained: 500 g maksa, 500 g läbikaswanud sealiha, 2 sibulat, 1 tl. t[illegible]mtani, 1 tl. majoraani, pisut nelki, pipart, soola. Soolt.

Walmistamine: Maks puhastada ja läbistada ühes sealiha ja sibulaga. Lisada maitseained ja segada hästi. Tõita pehmelt soolatesse, otsad siduda kinni ja keeta tasasel tulel ½—¾ tundi. Siiia külmalt leiwa kõrwale.

Mitmesugust.

Konserwitud munawalget saab wahustada, kui lisada sellele weidi keedusoola wõi äädikat. Suhkrut lisades ei wahustu munawalge üldse enam.

Wõi wahustub hästi ja kiiresti, kui kausis, milles wõid wahustada, ennem loputada hästi kuuma weega ja kuiwatada hästi.

Kapsajuurikas, mis ulatub kapsapeasse, on wäga wäärtuslik toiduaine. Seepärast tuleb see tingimata toiduna ära kasutada.

Heeringatoidud omandawad eriti hea maitse, kui neile maitseks lisandada suhkrut.

Akna toppimisel wõib kasutada kitti, mis on segatud linaõlist ja kriidist. See segu ei muutu kõwaks ja on seetõttu kergesti eemaldataw.

Kuivenduskraavide korrashoiust.

Kultuur-rohumaadel tuleb korda seada kuiwendussüsteemid, kui seda sent pole tehtud. Eriti kannatawad lahtised kraawid loomade tallamise tagajärjel. Kuid ka muil põhjustel wõiwad kraawid ummistuda, nagu mulla sissewajumise wõi kinnikaswamise teel. Kuiwendussisseseade peab aga alati korras olema, nii et weewool neis ei oleks takistatud. Wastasel korral on maa kewadel kaua wett täis ning see pidurdab kewadist taimekaswu. Kraawide puhastamisel kraawist wäljaloobitud pori ja taimede jätmeid ei tohi aga jätta wallina kraawikaldale, waid nende õige koht on komposti hunnik.

Drenaažhi korrashoiul on tähtis, et kraawid, kuhu dreenid suubuwad, olekssid hästi puhtad. Samuti ka suubumiskohad. Kui kraaw, kuhu dreenid suubuwad, ummistub, siis wõib see saada ummistuse põhjuseks kogu drenaažhsüsteemile. Dreenide suubumiskohti hoolikalt jälgides wõib kergesti otsustada, missugune dreen töötab hästi ja missugune on jäänud kinni. Ummistuse korral on niiskemal ajal ka kerge ummistunud kohti üles leida, kui tähele panna, kus west on maapinnal peatuma jäänud. Selle järgi on hõlpus wiga kõrwaldada.

Kahjulik kultuur-rohumaadele on ka pinnawest. Suwel teeb see kamara pehmeks, mille tagajärjel karjatamise puhul heinkamar läbi sõtkutakse. Talwel tekib aga jäätus, see heinkamara kurjem waenlane. Pinnawee ärajuhtimiseks westwagude ajamine on sobiw töö just sügisel, sest siis on näha söömata heinkamara järgi, kus asuwad kõige madalamad lohukohad.

Sageli on karjamaakamar karja poolt aukliseks sõtkutud. Sel puhul on otstarbekohane karjamaa pinna tasandamiseks kasutada rasket rulli. Rullimiseks on sobiwam aeg hilissuwi ja sügis, kui maa on küllalt niiske. Sellega kõrwaldame augud ja lohud, mis muidu wõiksid põhjustada kamara häwitamist neiskе peatuma jäänud lumewee poolt.

H. S.

Kasest kunstsiidi.

Rootsi inseneriteaduse akadeemia ülesandel on prof. Erik Häggluud teinud katseid walmistada kasest kunstsiidi massi. Katsete tulemused on wäga lubawad. Kasest on wõidud walmistada nii kunstsiidi kui ka kunstwilla.

Tselluloosi töötlusele on wäga tähtis, kui kask kõlbab kunstsiidi ja kunstwilla tooraineks. Seni on kaske tarwitatud ainult wineeri, poolide ja mööbli walmistamiseks, kuna peenemad kased pole mujale kõlwanud kui küttepuudeks.

Nõges kiudainena.

Ameerika insener R. French on leiutanud masina, millel tema arwates on suur tulewik *tekstiiltööstuses. See masin, millega on kat*setatud mitu aastat, wõtab nõgesest kiudained. Nõges kui umbrohi on lewinud kogu maailmas. Nõgese kiududest saab kududa wäga wastupidawat riiet. Mr. French on ise kannud wiis aastat nõgese kiududest walmistatud särki, ega wõi kaewata, et see kõrwetab.

Soome põllumajanduse tasuvus.

Soome põllumajanduse walitsuse poolt toimetatud uurimiste järgi on Soome põllumajanduse tasuwus 1937/38. a. märkatawalt tõusnud. Bruto tulud on eelmise aastaga *wõrreldes tõusnud 330 marka hektaarilt, olles* 3052 marka hektaarilt. Tõus on seega 12,1%. Siia on mõjunud kõigepealt põllumajandussaaduste hindade tõus. Samal ajal on suurenenud ka kulud 10,8%. Kulude tõusu on põhjustanud peaasjalikult töölalkade tõus. Kuid see omast kohast on aidanud edendada põllumajanduse mehhanisеerimist. Põllumajanduse puhas tulu on tõusnud hektaari kohta 110 marka, olles niiid 798 marka hektaarilt. Põllumajanduse tasuwus on seega 7,9% eelmise aasta 7% wastu. Nii kõrget tasuwuse protsenti pole Soome põllumajanduses waremalt olnud.

Soe vestike ja mütsike lapsele. Vestile kul ka mütsile on tikitud loomi, linde ja mänguasju.

Elav seemnekartuli eksport.

Eesti kartul on võitnud välismaal hea nime. — Ei ole kartulit niipalju anda kui nõutakse.

Seemnekartuli kokkuost on juba lõppemas ning kartulikaswatajad toowad praegu eksportööridele müügiks wiimaseid kartulisaadetisi. Pöörasime sel puhul Eesti Kartulikaswatajate Ühingu sekretäri W. Roots poole, paludes meile juhtstada kartulite tänawuse kokkuostu tulemusteſt. Ta jutustas meie lehe lugejaile järgmist:

Tänawune kartulisaak ei olnud kõige parem ning see andis end ka kohe tunda seemnekartulite wähemas kokkuostus. Kartulit tuli kokku umbes kolmandiku wõrra napimalt kui mullu. Tänawust kartulisaaki wähendas kuiw suwi, ſest kuigi kartulipõllu alla wõetud hektaaride arw tänawu suurenes, jäi toodang üldiſelt ſiiski wäikſemaks.

Kwaliteedilt oli kartul hea ning mullaſt puhas, kuna kartulite üleswõtmine ſündis kuiwal ajal. Kartulihaigusteſt eſines ſiiski õige palju traatussi wigastusi, mistõttu mõningail tuli kartuleid tagaſi saata, kuna eksportöriks wajatakſe ainult esmajärgulist kaupa.

Peamiſed ſortid, mis tänawu kokku ostett, olid Majesteet, Waraſane kollane, Porgi hertſog ja Bintje. Need neli ſorti moodustawad kandwama osa ſeemnekartuleiſt ning neid kaswatatakſe ſelleks otstarbeks peamiſelt Wirumaal.

Bintje ja Porgi hertſog on teiſteſt ſortideſt umbes krooni wõrra kwintaali kohta kallimad, ſeſt need on waraſaſed ſortid ning neid on raske kaswatada. Eksportöriks on nad wäga nõutawad ning ſeetõttu on Kartulikaswataſate Ühing pööranud eksportööride poole, et tulewikus leitaks wõimaluſi nende eeſt makſa weelgi paremat hinda. Teiſteſt ſortideſt ſaid põllupidajad Majesteedi eeſt umbes ſama hinda kui mullu, aga Waraſane kollane oli tänawu hinnas tõusnud.

Ekſport wälismaale areneb praegu ſamuti rahuldawalt, ſeſt

nõudmine wälismaal meie ſeemnekartuli järele on elaw.

Kuna ſaak tänawu on wäikſem, ſiis ei ſuudeta kõiki wälismaa tellimiſi täitagi. Kartulihinnad wälismaal on kohati iſegi langenud, ſeſt mitmed maad teewad kartuli alal üſna odawaid pakkumiſi. Ometi on aga Eesti kaupa nõutud ſeetõttu, et meie kartuli wäärtus on juba tuntud ning hea kauba järele on alati nõudmiſt. Siiski ei ole ſaadud ſeemnekartuli eeſt tänawu wälismaalt wäga head hinda ega ole ſeda ſeepäraſt ſaadud makſa ka ſiſeturul kartulikaswataſaile, ſeſt

ſeemnekartuli ſiſeturu hind oleneb täieſti wälishindadeſt.

Nii makſawadki piirituſe- ja tärkliſewabrikud tänawu kõrgemat hinda kui eelmiſtel aaſtatel. See hinnatõus nende kartuliſortide juures on tingitud tänawuſeſt madalamaſt ſaagiſt, eriti Põhja-Eeſtis. Nõnda on ſiis tekkinud tänawu erakordne nähtus, et ſeemnekartuli hind ei ole tunduwalt kõrgem teiſteſt kartuliliikideſt. Aga nagu üteldud, oleneb ſee täieſti wälishindadeſt ja tänawuſe ſaagi wähenemiſeſt, mistõttu ſee nähtus on tulewikus ſälle mõõdum.

Seemnekartuli wäljawedu on keſtnud meilt juba ſeitſmendat aaſtat

ning on arenenud wäga edukalt. Üldine kartulieksport on wiimaſtel aegadel olnud aaſtas ümmarguſelt 200 tuhande kwintaali piirides.

Kaks teost K. Pätsi elust ja tööst.

Uks raamat ilmub ka soome, läti ja poola keeles.

„Looduſe" kirjaſtuſel ilmub juba enne jõulupühi Friido Toomuſe teos „Konstantin Pätſi elu ja töö". Piltidega illuſtreeritud raamat on 130 lk. paks. Ühtlaſi ilmub „Konſtantin Pätſi elu ja töö" kohe ka ſoome, läti ja poola keeles. Raamatu tõlkimine on praegu käſil ja läbirääkimiſed tõlke kirjaſtamiſeks käimas.

Sama autori koostatud on ka teine „Looduſe" kirjaſtuſel ilmuw Preſident K. Pätſi elutööd käſitaw suurteos, mis ilmub K. Pätſi ſünnipäewaks 1939. a. weebruaris. Raamat on kahes köites ja 1000 lk. paks. Eſimene köide käſitab K. Pätſi poliitiliſt wõitluſt ajakirjanikuna. Siin on toodud ta tähtſamaid artikleid, mis omal ajal ilmunud „Peterburi Teatajas" ja „Teatajas". Teine anne peale muu eſitab meile K. Pätſi kõneſid, mis ta iſeſeiswuſe wältel on pidanud rahwaſaadikuna, põllumeeſte juhina, Riigiwanemana, Riigihoidjana ja hiljem Preſidendina.

Tervitusi Wabariigi Presidendile K. Pätsile.

Wabariigi Preſidenti K. Pätſi terwitab kaitſeliidu Tallinna malewa Lõuna malewkond oma 20. aaſtapäewa puhul: „Õnnitleme Teid, härra Preſident, kui Eesti Wabariigi looſat ja üleſehitajat ja ſoowime Teile palju jõudu ja õnne kauakeſtwaks riigijuhtimiſe töös."

„Pühitſedes oma kooli 21. aaſtapäewa, Tõrwa gümnaaſiumi ja keſkkooli laſtewanemad, õpetajad ja õpilaſed terwitawad Teid, härra Preſident ja awaldawad Teile oma ſüdamlikku tänu ſelle ſuure hoole eeſt, mida olete üles näidanud kogu meie riigielu ja meie rahwa hariduſe juhtimiſel. Kõigekõrgem andku Teile weel palju aaſtaid ja eniſelt õnnelikku kätt meie riigi ja rahwaelu juhtimiſel."

Edaſi terwitawad Preſidenti Türi linna algkool oma 25. aaſtapäewa puhul, Obinitſa organiſatſioonide poolt korraldatud lõikuspeoſt oſawõtjad ja naiskodukaitſe Tſooru jaoskond oma 10. aaſtapäewa puhul.

Wabariigi Presidendile K. Pätsile käisid esinemas

uutele ametikohtadele nimetamiſe puhul eile, neljapäewal:

Riigikohtu adminiſtratiiwoſakonna eſimees M. Klaaſſen, riigikohtunikud H. Kaſſe ja Edg. Reisberg ja majanduſministeeriumi kaubanduſoſakonna direktor E. Uuemaa.

Edaſi Wabariigi Preſident K. Pätſ wõttis wastu delegatſiooni, kes Preſidendile üle andis

audiplomi tema Nehatu walla aukodanikuks walimiſe kohta,

mis toimus tänawuaasta ſuwel. Delegatſiooni kuuluſid K. R. Ruus, Nehatu wallawanem K. Jüſſi, kohalik rahwaſaadik Riigiwolikogu liige adw. K. Kurg ja kohalik wallaſekretär H. Tammere.

Naine unustas mehe kaevu.

Wirumaal Undla wallas leidis aſet juhtum, milles üks kohalik perenaine trumpas oma hajameelſuſega üle anekdootides mainitawad profeſſorid. Naine läinud ühes mehega eelmalaſuwaſt wõlliga kaewuſt wett tooma. Kuna wett oli kaewus wähe, ſiis laſti redel kaewu, mees läks ſiſſe, et ſeal toobiga tõſta ämber täis. Ambri üleſtõmbamiſel oli kitſas kaewus redel tüliks ja ſeepäraſt tõmmas naine enne redeli wälja. Kui kaks ämbrit oli wett täis, wõttis naine need kätte ja läks tuppa, kus oli toiduwalmiſtamine pooleli.

Köögis jatkas naine ſöögiwalmiſtamiſt, keetes herneſupi walmis. Toit jahtus juba ära, kuid peremees ei ilmunud ikkagi lõunalauda, mispäraſt naine oli iſegi pahane, käies meeſt otſimas naabertaludeſt. Lõpuks läks wihane naine kaewule, et ſealt tilgawiiſigi wett wälja nõrjutada, kuſjuures ta leidis wihaſe mehe kaewuſt. Wõeti ſiiski weel ämber wett ja nüüd pääſes ta „auwangiſtuſeſt".

Kaks saaduslikku surmajuhtumit Aasperes.

Aaſpere wallaſt Läſnakülaſt leitti ſurnuna oma woodiſt Johannes Pääro, 39 a. wana. Wiimane oli liikunud eelmiſel päewal koos Ants Liiwikuga ringi. Kuna ka Liiwik haigeſtus, ſiis toimetati ta Rakwere linnahaiglaſſe, kus aga mees ſuri. Mis põhjuſel kumbki ſuri, ſee ſelgub loodetawaſti lahkamiſel, mis toimub neljapäewal.

Jalgrattur sai raske peapõrutuse.

Õnnetus Oru walla mehega.

Neljapäewa hommikul toodi Haapſallu Lääne maahaiglaſſe meelemärkuſeta olekus Oru wallaſt pärit Jaan Mets, 28 a. wana. J. Metſal arwataksе olewat raske peapõrutus. Ta on alles üle kuulamata, kuna ta ka õhtuks weel ei tulnud meelemärkuſele.

J. Mets oli ööſel wiibinud koos wenna ja mõne teiſe mehega Linnamäe alewikus, kus wõetud napſi. Wiinaſtunud olekus aſunud J. Mets jalgrattal koju ſõitma. Kui ööſel k. 3 ajal ta wend läks koju, leidis ta maantee ääreſt kraawiſt Lõokeſe talu kohalt wenna meelemärkuſetult lamamas. Wäliſeid wigaſtuſi ega kukkumiſe jälgi tal polnud näha. Kiirelt toimetati ta haiglaſſe.

Sündmuſt aſus politſei ſelgitama.

Ainult Luigi Principe oli agaralt tegewuſes. Oma lukuſtatud erakabinetis ſammus ta rahutult pakſul waibal edaſi-tagaſi, käed ſelja risti. Talle oli teatatud, et ta ülemus tuleb teda täna pärastlõunat külaſtama, ja ta ootas ta ſaabumiſt iga hetk. Korduwalt ta tumedad, ſärawad ſilmad wilkſataſid roheliſe elektripirni poole ta kirjutuslaual aſetſewas kriſtalllambis. Ta mõtiſkles wiimaſteſt ſündmuſteſt „Roheliſe mao klubis" ja ſalajaſiſt ettewaatuswahendeiſt äri ajamiſel, kui ta äkki märkas, et roheline pirn oli löönud helendama.

Mees, keda ta piiritult uſaldas ja kes juhtis ta tegewuſt, oli ſaabunud.

Principe awas ukſe oma kirjutuslaua taga ja astus paar ſammu trepiſt alla teiſe ukſe juurde, mis wiis era autokuuri wäljaſpool peahoonet. Kuur oli küllalt ſuur mitme auto mahutamiſeks, kuid ſiin ſeiſis ainult üks — Principe wäike luksusauto. Auto oli paigutatud kuuri nurka ja kuna kuur oli aknata, ei paiſtnud ſõiduk ſilma.

Taskulambi walgel ſammus Principe kahekordſe ukſe wastas aſuwa ſeina juurde ja puudutas ſeinalampi, mis põrmugi ei erinenud kaheſt teiſeſt ſeina külge kinnitatud lambiſt. Kuid tegelikult oli ſee wõimas lülitaja ja kuna maſinawärgi ſummutatud müra muutus kuuldawaks, wajus ſuur oſa kiwipõrandaſt ta jalge all ſügawuſſe. Alt paiſtis walgus, jooniſtades laele neljanurgeliſe kollaſe laigu ja walguſtades garaažhi. Autod, mida kaſutati uimaſtuswahendite laadungi weoks Wappingi pealattu, ei jäänud kunagi kauaks ülemiſſe garaažhi. Neid hoiti all keldris ja paigutati ſinna wajuwa platwormi abil.

See ſalajane warjupaik oli waruſtatud elektriwalguſega, mis oli keeratud põlema mehe poolt, kes oli tulnud külaſtama Principet. Keldris oli ainult kaks autot ja walik mootoriſi, nagu tawaliſtes graažhides. Seinad olid telliſkiwiſt ja kahes ſeinas aſuſid raudukſed, mille ülemiſſe äärde oli ehitatud wentilaator. Üks uſteſt oli raudkangiga ſuletud, teine praokile. See uks awaneſki maa-aluſeſſe käiku, mille kaudu oli ſaabunud Principe külaline, ja kuhu ta ettewaatlikult oli läinud warjule, kui tõſtuk hakkas laſkuma.

Jõudnud alla, astus Principe tõſtukilt ja wajutas teiſt lülitit. Tõſtuk hakkas uueſti kerkima. Kuid mitte enne, kui ſee oli täieſti endiſel kohal ja lagi ülewal jälle korras, wälſjus mees, keda tunti Number Ühe all, käiguſt.

Ta terwitas Principet lühikeſe peanoogutuſega ja ſammus ſiis teiſe raudukſe juurde, kuſt püüdis piiluda läbi wentilaatori. Teiſpool oli wäike laoruum, mis oli hiljuti muudetud magamiſtoaks. Sinna oli paigutatud wäike tualettlaud, peſukapp ja wäliwoodi.

Ja woodis lebas Gail Ingleton.

Ta ſilmad olid ſuletud ja raske, rütmiline hingus näitas, et ta wiibis uimaſtuswahendite mõju all.

„Oled meie ajutiſele külaliſele elu muutnud päris mugawaks. Uimaſtaſid ta arwatawaſti minu tuleku päraſt?"

Itaallane noogutas.

„Ma ei taha, et ta kuuleb, mis mul öelda."

„Ah, pole mingit wajaduſt olla nii ettewaatlik, Luigi. Mis ta ka ei kuuleks, tal poleks ſelleſt mingit tulu." Ta ſuu tõmbus tigedale naeratuſele. „Seſt kui ta lahkub ſiit, ſiis ainult kõrgemaiſſe regioonideſſe."

et ta ei näinud rulool liikuwat warju. Keegi wiibis rõdul ja kui iſik oli päris lähedal, nagu wõis otſuſtada warju järgi, tõuſis Rolchambeau kikiwarwule.

Äkki kõlas pragin. Klaaſukſe killud langeſid põrandale ja autojuhi wormis mees hüppas tuppa. Üllatunult waatas Viktor ümber.

Seda Rolchambeau oli oodanudki. Ta ſööstis ettepoole ja wirutas Viktorile hoobi waſtu lõuga, nii et Viktor tuikus ja kokku põrkas autojuhiga, kes tal otſekohe haaras tugewaſti ümbert. Uueſti kerkis Rolchambeau ruſikas ja ſadas ſeekord Viktorile kõhtu, nii et ta waluſt röögatas. Käſi rewolwriga ripnes tal lõdwalt ſelja taga ja wälguktiruſel haaras juht ta rewolwri ning ſurus ſelle talle waſtu kukalt. Kõik ſooritati ſelliſe oſawuſega, et juhi tuppa tungimiſeſt oli nüüd möödunud ainult neli ſekundit.

Viktor tuikus ettepoole ja heitis waibale pikali. Rolchambeau ſammus klaaſukſe juurde ja waatas wälja. Juhi ronimine oli tänawal mitmele torganud ſilma, kes põnewuſega waataſid üles.

Rolchambeau kortſutas laupa.

„Peame jalamaid lahkuma. Kuhu jätſite auto?"

„Balzaci tänawale, härra. Seda ühendab hotelliga kõrwalkäik. Kui ſealtkaudu lahkume, ei näe meid keegi."

„Tore! Hea, et ſaabuſite allatõmmatud ruloo märgi peale nii kiiresti, Gaston. Kuid halwem on juba ſee, et pidite päewawalgel wäewõimuga tungima ſiia ſiſſe."

Astunud maaſlebaja juurde, wõttis ta ſelle taſkuſt oma rewolwri ja toawõtme.

„Kartſin piſut, et te ei jõua ehk küllalt kiiresti rõdule. Ma ei teadnud täna küll midagi karta, kuid nüüd näen, et alati on hea olla ette walmiſtatud. Kuſagil ei ſaa nähtawaſti olla kindel."

„See lurjus ſiin," küſis autojuht Raiefieldi poole ſülitades, „on ta ſalapolitſeiſt?"

„Ei, ingliſe ſalakuulaja. Me jätame ta ſiia. Ta on kuulnud rohkem kui waja, kuid mulle ei ſaa ta midagi teha. Arwan, ta kirjutas üles ſalakirjas teate, mille andſin edaſi telefoniteel; kuid ta ei wõi teada, et ſee oli määratud Principele."

Ta haaras laualt ajalehe, nad wälſjuſid ja keeraſid ukſe lukku, et ſiis nähtamatult kõrwalkäigu kaudu lahkuda.

Wahepeal oli kellelegi politſeinikule teatatud ſündmuſeſt, mida inimeſed jälgiſid Chateaubriandi tänawalt. Politſeinik astus tähtſal ſammul hotelli, kõneles paar ſõna regiſtreeriwa ametnikuga ja ſammus ſiis kahe ukſehoidja ſaatel trepiſt üles.

Tol ajal, kui ta oli ſelgitanud et waibal lamaw mees oli teadwuſetu ja mitte ſurnud, kihutaſid krahw Rolchambeau ja ta käſilane metſiku kiiruſega Pariiſiſt eemale.

— — — — — —

Teadwuſele äraates märkas Viktor Raiefield end ümbritſetuna pooleſt tõſinaſt mehest, kelleſt üks oli politſeinik. Ta oli kantud oma tuppa ja aſetatud woodiſſe. Kui ta ſilmad awas, waatas talle kuus paari ſilmi huwi ja umbuſalduſega waſtu. Et neid mitte näha ja et ta pea koledaſti walu-

ÜLDINE NÕUANNE

Wastuseks lugejale 15427. Pikaajalist laenu talundi pantimise wastu annawad Eesti Maapank, Wabaduse pst. nr. 1 ja Eesti Maakrediitselts samas majas j. o. Wabaduse pst. nr. 1. Tallinnas. Laenu tingimuste ja sellega seoses olewate küsimuste kohta ilmus meie lehes 14. nowembril üldise nõuande all kirjeldus — paluame sealt lugeda.

Wastuseks lugejale W. W.. Piiriwalwe teenistusse pääsete siis, kui on olemas seal wabu kohti. Wastawa palwega tuleb esineda piiriwalwe walitsusele Tallinnas, aadress: Toompea loss. Piiriwalwurilt nõutakse 6-klassilise algkooli haridust, peab olema sõjawäes teeninud, ei tohi seista kohtu ega eeluurimise all ega wõi olla karistatud isik. Samuti peab ta olema füüsiliselt täiesti terwe. Palwele tuleb lisada juure haridustunnistus, ärakiri teenistuslehest sõjawäes wõi teenistusleht ja karistamatuse tunnistus. Piiriwalwuri kandidaat peab olema Eesti Wabariigi kodanik, peab waldama riigikeelt, olema terwe, omama riwiliselt hea wäljanägemise. Pikkuse alammääraks on 168 sm, nägemine peab olema ühe silmaga wähemalt 0,8 ja teisega wähemalt 0,6.

Wastuseks lugejale 17724. Merekooli astumisest. Merekoolil on mehaanika ja nawigatsiooni osakonnad. Mehaanika osakonda saab astuda isik, kes on lõpetanud 6-klassilise algkooli ja on sõitnud merel masinaalal wähemalt kuus kuud. Nawigatsiooni osakonda astujalt nõutakse samuti 6-klassilist algkooli haridust, kuid merel sõitu tekimehena juba wähemalt 24 kuud. Õppetöö koolis algas 1. oktoobril. Õppemaks on ettewalmistusklassis 20 krooni aastas. Lähemaid teateid saate Merekooli juhatajalt, aadress Tallinnas, Uus Sadama tän. nr. 11-a.

Wastuseks lugejale 19621 laskeriista loa saamisest.

Laskeriista (jahipüssi) loa saamiseks pöörake wastawa palwega oma elukoha politseiprefekti poole, esitades palwe Teile lähema politseikonstaabli kaudu. Palwes tuleb näidata, kas Teil on jahipidamise luba kusagil wõi on Teil omal maad, mis kuulub jahipiirkonda (on sellisena registreeritud). Relwa luba maksab aastas kr. 2.50.

Õpetusi projektsioonaparaadi iseehitamise kohta meie andmeil ilmunud ei ole. Küll on aga füüsika õpperaamatutes käsitatud põhimõteid, mis alusel töötab projektsiooniaparaat.

Priimused maksawad kr. 6.25 wask, kr. 6.50 nikkel ja kr. 6.75 kroomnikkel. Saada wõib neid wäga mitmetest majapidamistarwete äridest.

Gaasilampidest on Tallinnas saadawal 200 ja 300 küünla walgusega lambid, mis maksawad wastawalt kr. 15.50 ja kr. 20.—. Magnetlampe meie teada ei ole.

Wäiksed mikrofonid maksawad kr. 10—12 ja on saadawal a/ü. Eesti Philipsilt Lai tän. 1 Tallinnas.

Wastuseks lugejale 8581. Kartuliwõtmismasinast.

Põllumajandusmasinate ja -riistade kontrollkomisjoni otsusel 3. märtsist 1938. a. on jagatud kartuliwõtmismasinad wastawalt proowitõõde tulemusele kahte gruppi. Esimesse gruppi arwati: „Lanz Lk. 20", „Ransomes 21" ja „Ratnik — õliwanniga". Need masinad andsid proowimisel parimad tulemused. „Ransomes 21" oma suure weojõu tarwituse tõttu sobib peamiselt suurmajapidamistesse; ka on selle masina hind märksa suurem teiste esimese grupi masinate hinnast.

Teise gruppi arwati: „ETK A 2", ETK B 2", „Krull-Majandus", „Krull" ja „Thilo — õliwanniga".

Teie poolt nimetatud Woldi sepa Sastoki masinaid nimetatud komisjoni poolt proowitud ei ole, mille tõttu on meil teadmata tema masinate töötõime.

Wastuseks alatisele lugejale. Teatame, et raadio wastuwõtu aparaatide ehitamise kohta õpperaamatut ilmunud ei ole, küll aga on ilmunud wastawaid kirjutusi ajakirjas Raadio, Raadiotehnika ja Tõusew Noorus (nr. 10, 1937. a.). Tellida saate neid ajakirju igast postkontorist ja otse toimetusest, mis asub kõigil Tallinnas.

Koomaarstliku NÕUANNE

Kanadel on solkmed.

Wastus lug. nr. 22781. Kanade solkmete, kõhuussiide wäljaajamiseks on kõige otstarbekohasem tarwitada kanala pulbrit, mida anda 1,5 gr — 2 gr kana kohta ühekordse annusena. Seda pulbrit wõib sisse anda kas pehmesöödaga wõi siis otsekohe kondiga wähese piimaga wõi weega segatult. Peale selle wõib weel tarwitada tetrakloorsüsinikku, mida anda igale kanale 8—11 tilka wõi 0,3—0,5 ccm. segatult parafiin õliga. Tähendatud wahend on kange mürk ja tuleb sisse anda sondiga. Parem kui lastakse seda teha loomaarstil. Kanade rawimisega käsikäes peab sündima ka kanala puhastus. Kanalast tuleb wälja wedada sõnnik kohta, kus kanad sellega enam kokku ei puutu. Peale sõnniku wäljawedu puhastada põrand mehaniliselt kuuma wee ja liiwaga; hiljem asetada uus puhas aluspanu kanalasse. Solkmete wäljaajamist kanade juures tuleb toimetada korduwalt samuti ka kanala puhastamist ja desinfitseerimist, et ära hoida edaspidist nakatust. Soowitaw ka jooksumurud desinfitseerida kustutamata lubjaga, kanu sel puhul sealt eemaldades.

Rahvuslikke toite.

Pannileib. (Saaremaalt).

Kartuleid, pekki, sibulat, odra- ja nisujahu, verd, soola.

Kartulid riivitakse (ei tambita, segatakse juure õrnalt praetud pekk sibulatega, veidi pipart ja jahu, ning veri (võib ka ilma vereta). Kallatakse pannile 3—4 sentimeetri paksuselt ja küpsetatakse ahjus.

Tite-puder.

Pool kilo leiba, 100 gr. võid, 2 muna.

Leib lõigatakse väikesteks neljakandilisteks tükkideks. Vorm määritakse ja pannakse leivatükid võitükkidega vaheldamisi vormi, nii et pealmisel kihil oleks võitükke. Küpsetatakse veidi aega ahjus kaane all. Munad keedetakse kõvaks, hakitakse ja segatakse kergelt juure.

Seda putru võeti kaasa katsikule minnes.

RAADIO SAATEKAVA

Pühapäev, 20. november.

TALLINN — TÜRI — TARTU

8.00 äratusmäng. Võimlemine. 8.20 H. Velbri: Maa surnuaedade korraldamisest. 8.40 põllumajanduslikud teated. 8.45 hommikkontsert (helipl.). 9.55 Tallinn ja Türi: Jumalateenistus Püha-Vaimu kirikust. Õp. T. Tallmeister. Tartu: Jumalateenistus Maarja kirikust. Õp. A. Vooremaa. 12.00 J. S. Bachi-kontsert (ehlipl.). 13.00 mõtiskluse-hetk. 13.10 R. Strauss: sümfooniline poeem „Nii kõneles Zaratustra" (helipl.) — Bostoni sümfooniaorkester, juh. S. Kussevitski. 13.45 „Maailm mälestusis", lehek. memuaaridest. 14.10—15.00 lõunamuusika (helipl.). 17.00 Kaarli kiriku koori kontsert. Juhatab A. Karindi. 17.25 „Vaiksel tunnil", luule- ja muusikapõimik. Deklamatsioon — F. Moor. 17.55 jumalateenistus Toompea Kaarli kirikust. Õp. F. Stockholm. 19.15 õige aeg. Päevauudised. Teated. 19.25 S. Lagerlöf 80-aastane. Kõne — M. Sillaots. Näiteid S. Lagerlöfi töödest — L. Raud. 20.05 vaimulik kontsert. (Kaarli kirikust.) Kaastegevad: Piiskop dr. H. B. Rahamägi, Kaarli lauluseltsi koor, A. Miller (tenor), E. Hunt (bariton), J. Villart (bass), M. Pätsi lauluklassi ansambl ja RR orkester. Juhatab J. Jürme. 4. Kantaat „Memento mori" (Mõtle, inimene, surmale!) (Esiettekanne.) Muusika: J. Jürme. Sõnastus: A. Soomre. M. Pätsi lauluklassi ansambl. RR orkester. Juhatab autor. 21.10 leitnant R. J. Kokk: Eesti merevägi 20-aastane. 21.25 meloodiaid viiulil ja tšellol (helipl.). 22.00 õige aeg. Päevauudised. 22.10—23.00 S. Rachmaninovi-kontsert (heliplaatidelt).

Esmaspäev, 21. november

TALLINN — TÜRI — TARTU

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauudised. Ilmateade. 7.30 hommikkontsert (helipl.). 8.15 hommikpalvus — kand. mag. E. Laansalu. 8.35 Tallinn ja Türi: turuteated. 16.50 teated ja reklaam. 17.00 Türi ja Tartu: Inglise keel algajatele — mag. J. Silvet. Tallinn: Marsse ja valsse (helipl.). 17.30 Pool tundi I. Kalmaniga (helipl.). 18.00 Elo Kask: Õpiringiline töö naisorganisatsioonides. 18.20 soololaule. T. Puks (bass). 18.40 päevauudised. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 viis minutit tervisele — dr. M. Kask. 19.10 saksa klaverimuusika. Saksa klaverikunstnik H. M. Theopold. Schumann. 19.40 RKA dir. dr. O. Liiv: Suure katku järgne Eesti. 20.00 orkestrikontsert. RR orkester, juh. P. Nigula. 20.40 O. Urgart: Kuidas töötas eesti ajakirjanik 50 aastat tagasi. 21.00 Norra kontsert. RR orkester, juh. P. Nigula, ja H. Teder (sopran). 22.00 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated. 22.10—23.00 eesti muusika õhtu kohvikust „Kultas".

Teisipäev, 22. november

TALLINN — TÜRI — TARTU

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauudised. Ilmateade. 7.30 hommikukontsert (helipl.). 8.15 hommikupalvus — kand. H. Stilverk. 8.35 perenaistele. Turuteated. 16.50 teated ja reklaam. 17.00 1000 takti tantsurütme (helipl.). 17.30 prof. A. Linkberg: Vähktõve ravist kirurgilisel teel; dr. med. R. Kleitsmann: Vähktõvest naisel. (Rahvusvahelise vähktõve vastu võitlemise nädala puhul). 17.50 banjosoolosid. M. Männiste. 18.10 lastele: „Virve reis muinasmaale", E. Nukki kuuldemäng. 18.40 päevauudised. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 talispordi viisminutit. 19.10 „Mikrofon Sakala pealinnas". heliplaate Viljandist (helipl.). Reporteerivad J. Rummo ja K. Kesa. 20.30 aktuaalne kümmeminutit. 20.40 orkestrikontsert. RR orkester, juh. prof. R. Kull. 21.45 kirjanduslikud uudised. 22.00 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated. 22.10 poola muusika (helipl.). 23.00—23.10 esperantokeelne nädalakroonika.

tas, sulges ta uuesti silmad. Alles siis, kui ta pea oli täiesti selgunud, tegi ta katset istukile tõusta.

„Härra tunneb end paremini?" küsis keegi elegantselt riietatud ümmarik prantslane.

„Härra tunneb end nagu põrgus," ühmas Raiefield ebawiisakalt. „Olete teie hotelli direktor?"

Mehike ajas end uhkelt sirgu.

„Olen, mu härra." Ta silmitses Viktorit umbusklikult. „Kui härra on toibunud, kas tohin siis paluda wastust mõningaile küsimusile?"

„Teil on ehk juba selge, et mees kõrwalruumis polnud just mu sõber. Sieti on ta Inglise ja Prantsuse politsei poolt tagaotsitaw roimar. Kardan, et see on kõik, mida wõin teile öelda, mu härra. Aga kui olete nii lahke ja jätate mind üksi selle isandaga siin" — ta osutas politseinikule — „loodan talle kindlasti selgitada, et ma pole mõni kahtlane isik."

Direktor kõhkles, kuid ainult mõne sekundi. Kuigi uudishimu teda waewas, pidas ta paremaks oma seltskonnaga lahkuda, sest Raiefieldi sõnades peitus tugew wihje. Wõimalik, et inglane oli salapolitseinik ja sellepärast tuli teda kohelda wiisakalt. Üldse tuli politseiga olla ettewaatlik. Mure hotelli hea nime pärast sundis teda hoolitsema selle eest, et ükski külalisest ei saaks teada, et hotellis oli peatunud kuulus roimar.

„Kuidas soowite, mu härra," wastas ta kerge kummardusega. Siis lükkas ta endaga kaasa tulnud uksehoidjad, kelnerid ja ammuli suuga wahtiwa paazhi uksest wälja, seletades neile koridoris, et nad juhtumist ei tohi midagi könelda.

„Oelge mulle, mu härra," algas Viktor kohe pärast direktori ja saatjaskonna lahkumist, „kas need kaks meest, kes tungisid mulle kallale, olid siit teie saabudes juba lahkunud?"

„Jaa, mu härra. Arwatakse, et nad lahkusid kõrwalukse kaudu. Olen pärinud järele ja kuulsin, et nad astunud Balzaci tänawal autosse. Kahjuks polnud aga keegi pealtnägijaist nii taibukas, et pidanuks meeles auto numbri."

„Halb küll." Viktor waatas kella. „Hm, olen teadwusetult lebanud üle poole tunni. Nüüd on nad Pariisist juba mitu miili eemal. Kahtlemata huwitab teid, mida ma tegin kõrwalruumis?"

„Inimene on loomult uudishimulik," oli wiisakas, kuid weidi jahe wastus. „Mu kohus on asja uurida. Mõistate seda, mu härra?"

Viktor noogutas. Ta murdis pead, kuidas wabaneda politseinikust, et kiires korras lugeda salakirja, mille ta oli üles märkinud. Juhtumi täielikuks selgitamiseks tuleb mehele seletada rohkem kui soowitaw.

„Teie usalduse wõitmiseks ütlen parem kohe, et mu nimi on Raiefield ja wiibin Pariisis eradetektiiwi ülesannetega. Scotland Yardi peainspektor Strong wõib seda kinnitada."

„Härral on isikuttõendawaid dokumente?"

„Ainult reisipass," wastas Viktor. Ta ulatas passi politseinikule, kes uuris seda hoolikalt.

„Soowitaksin teil kontakti astuda härra Labicheliga, politsei prefektiga. Kahjuks ei tunne ma teda isiklikult, kuid lähen hommikul meelsasti prefektuuri ja annan talle wajalisi seletusi. Wahepeal wõib ta helistada Scotland Yardi ja siis selgub, et teie siiajätmiseks pole mingit põhjust."

Politseinik lahkus ja Viktor hakkas huwiga uurima salakirja teadet, mis koosnes mõttetust tähtede reast:

MQYUPJB YEBWJG YJONMQJXRP NRKRHF LDTXEAW

Ja numbrid, mis ta oli näinud ajalehel, olid 24324.

Kuigi ta polnud eriteadlane salakirjade alal, nende wiie numbri tähtsust oskas ta ometi hinnata. Numbrid sisaldasid kirja lugemiseks wõtme ja 2 ning 4 kordumine laskis oletada, et wõti koosnes kolmest numbrist. Järelikult numbrite rida, mis wõimaldaks salakirja lugeda, peaks olema 243, 432 wõi 324.

Kasutades esimest rida, kirjutas ta selle salakirja tähtede alla järgmiselt:

MQYUPJB
2432432

Täht M wõis seista tähe K asemel — see tähendab, tähestikus kaks tähte eespool. Täht Q tähe M asemel, mis asub neli tähte enne Q-d.

Selliselt wiisil sai ta jällegi mõttetu tähtede rea: KMWSLFZ. Kindlasti 243 polnud õige arw, sest katse järgmise sõnaga andis samasuguse mõttetuse.

Nüüd wõttis ta tarwituselle järgmise numbrite rea — 432. Kuid tulemuseks oli samasugune mõttetus. Ta waew andis aga tulemusi, kui ta katsetas wiimase numbrite reaga. Esimene tähtede rida andis sõna „journey" — reis. Kaswawa ärewusega katsetas ta edasi ja suutis lõpuks lugeda kogu teadet, mis kõlas järgmiselt:

„Reis luhtunud. Wellington kohtas Hartbysid. Kõik lahkusid enne mu saabumist. Wellington ja Hartby teel Londoni. Tüdruku reisisiht teadmata. Sõidan tagasi C-osakonna peastaapi. Euroopas."

Viktor tundis teatawat pettumust. Teates ei peitunud midagi, mis sundinuks uurima edasi wõi wihjanuks sündmuste edaspidisele arengule. C-osakonna peastaap wõis olla Euroopas teadmata kus ja tegelikult polnud ta Rolchambeau jälitamiseks saanud mingeid andmeid. Ka ei selgitanud teade Number Kahe isikut wõi ta otsest ülemust, kellele teade oli määratud.

23. peatükk.

Järgmise päewa pärastlõunal ei juhtunud „Langenud ingli" wõõrastemajas näiliselt midagi erakordset. Awatud ballisaali aknast kõlasid raadiohelid, sest see oli ainus muusika, mida Principe pakkus oma külaliste lõbustamiseks pärastlõunat. Kuna lokaali külastas peamiselt keskklass, siis kogunes sinna publikut suuremal arwul alles pärast töötundide lõppu ja alles siis hakkas mängima orkester.

Nüüd istus wäljas laudade ääres ainult mõni üksik inimene, süües päewawarjutaoliste katete all jäätist. Wahetewahel kuuldus basseini poolt sulpsatusi, kuid kunest suplejast wõtsid neli basseini kaldal päikesewanne, keerates aegajalt teist külge kõrwetawa päikese poole.

Kõikjal walitses rahu ja waikus.

Poliitiline võitlus
ja rahva huvid.

Läbirääkimised Tööstusliku kutseoskuse seaduseelnõu ümber kujunesid kesknädala õhtuks Riigiwolikogus õige elawateks. Kuid nad omandasid sellejuures mõnede könelejate tõttu niiwõrd erilise ilme, et Peaministril K. Eenpalul tuli wõimalikkude arusaamatuste ärahoidmiseks seletustega esineda. Tal tuli nimelt ümber lükata ja tagasi tõrjuda parlamendi könetoolilt ettekantud wäärtõlgitsusi Eestis walitsewate olukordade ja wõimalikkude arengute kohta. Peaministri seletuse kutsusid wälja peamiselt wastasrinna juhi J. Tõnissoni köned Eesti enamusrahwuse wahekorrast meie wähemusrahwustega. Selles seletuses, mis Riigiwolikogu rõhuwa enamuse poolt heakskiidu ga wastu wõetti, ütles Peaminister muuseas järgmist:

„Ma pean teile otsekoheselt awaldama, et on päris inetu sinud kuulata mõtteawaldusi ja wäljendusi juba kahel korral siin meie Riigiwolikogu ruumides ühenduses awaldustega, nagu oleks meil majanduse alal wahekordades meie wähemusrahwustega mingisugust surwet.

Meie teame, millised on praegu wahekorrad wähemus- ja enamusrahwuste poliitika ja wahekordade poolest üle maailma. Kui neid wahekordade üldtendentse tahetakse kasutada ja istutada meie olukordadesse, siis ei saa meie sellekohaseid katseid wõtta teisiti, kui tahtmist meie oludes suunata mõnesugust wäljawee kaubaartiklit mujale. Teisiti seda wõtta kuidagi ei saa. Sest inimene ei tohi ennast kunagi, ka sisepoliitika alal sõna wõttes, seada wäljapoole üldist poliitikat, muidu kahjustab ta oma maad ja oma maa poliitikat.

Siin pean ma ütlema, et meil ei majanduse alal ega ka muudel aladel oma wahekordades teiste rahwustega ei ole mitte midagi skäraft. Meie wahekorrad teiste rahwastega on praegu korrapärased.

Milles on siis küsimus praegu, et ta põhjust on andnud könelusteks?

Ei midagi muud, kui et kutseoskuse seaduse ühes paragrahwis antakse kutseoskuse nõukogule õigus üles seada nõudeid meistrite katsetel riigikeele kohta. Muud mitte midagi. Ja nüüd kõige selle juures tulla ja seletada siin säärselt, nagu tegi seda rwkl. J. Tõnisson mingisugustel abstraktsetel, eluwõõrastel alustel. Ma ei saa aru, et nõnda wõidakse küsimust käsitada. Mina küsiksin nüüd, kuidas wõib seda siiski ühenduse seada mingisugune rahwusliku surwega, mingisugune showinismiga, nagu rwkl. Tõnissoni ülesastumist on iseloomustanud äks meie wähemusrahwuse lehti. Mina küsiksin, kus see showinism on. Ja seepärast ma palukssin Riigiwolikogu liikmeid — ärge tehke sellist karuteenet oma rahwale ja tema walitsusele.

Nagu lugejad sellest näewad, tõrjus Peaminister energiliselt tagasi kõigepealt igasugused walekujutused rahwuslikust surwest ja sallimatusest Eestis, ning palus Riigiwolikogu liikmeid sellist karuteenet oma rahwale ja Walitsusele mitte teha.

Mõni nädal tagasi tuli ligikaudu samasuguses olukorras parlamendis sõna wõtta Inglise peaministril Chamberlainil. Tema nimelt manitses tagasihoidlikkusele neid Inglise poliitikategelasi, kes sisepoliitilistel motiiwidel oma maa kohta igasuguseid ebaõigeid teateid lewitawad ja nii Inglismaale wäljaspool kahju toowad.

Chamberlain wõrdles niisuguseid poliitikategelasi lindudega, kes ise oma pesa reostawad.

Kui suurel ja wägewal Inglismaal on põhjust oma poliitikameestelt nõuda, et nad mitte ei kahjustaks riigihuwisid oma esinemistega, et nad parteilise wõitluse hasardis ei unustaks rahwuslikku wastutustunnet ja distsipliini, siis seda enam on seks põhjust wäikesel Eestil. Ka meie tegelased ei tohiks end niiwõrd unustada, et nende esinemiste põhjal Eesti oludest waleettekujutus saadaks, mis kahjustab meie õiglaselt ärateenitud head kuulsust.

Selliseks kartuseks annawad aga õige palju põhjust just rwkl. J. Tõnissoni sõnawõtud Tööstusliku kutseoskuse arutuse puhul Riigiwolikogus. Ta ründas selle seaduse mitmesuguseid paragrahwe, kuid erilise kurjasuure arwas ta selles peituwat, et uue seaduse puhul wõidakse tulewikus umbkeelsetelt meistritelt hakata riigikeele oskamist nõudma. Pilt ja wõimalused, mis J. Tõnisson ühenduses sellega ette tõi, lasid wähemusrahwuste olukorda Eestis õige küngena paista.

Ei ole sellepärast sugugi imestada, kui Tallinna saksa leht „Revalsche Zeitung" J. Tõnissoni köne ära tuues, selle warustas suure pealkirjaga: „Jaan Tõnisson gegen den Chauvinismus" („Jaan Tõnisson marurahwuslusse wastu"). Wõib juba arwata, et need wähemusrahwuste liikmed, kes J. Tõnissoni kujutluswõime loomingut tõsisena wõtsid, muidugi oma olukorra pärast muret tundma pidid hakkama.

Tõepoolest ei ole meil aga mingit murrangut karta rahwusliku sallimatuse suunas. Eesti on oma iseseiswuse algusest peale liberaalset wähemuste poliitikat ajanud. Kesknädalal kinnitas Peaminister oma sõnawõtus, et sellest ei kawatseta ka tulewikus loobuda. Ei olnud ka J. Tõnissonil midagi konkreetset ette tuua, mis selle wastu oleks räägimud, kui Peaminister temalt awalikult küsis: kus on siis showinism?

Olgu muuseas tähelepanu juhitud ühe erilisselt wõõrastawa momendi peale kogu selles asjas. See oli nimelt J. Tõnissoni poolt korduw mõistaandmine, et tema on niiwõrd kõrgemal igasugusest arwustusest, et parem ärgu juba katsutagu. Iseenesestki mõista, pole sellises endahinnangus midagi paha. Kuid ega see tekitatud rahwuslikku kahju olematuks tee.

Asjal on aga weel üks teine külg, mida hoopiski ei tohiks unustada, ja see puudutab meie rahwaesindust terwikuna. Meie rahwaesindus on peale raskeid murranguid hakanud pikkamisi wirguma. Tal tuleb muutunud oludes ja muutunud mentaliteedis oma tööd teha. Mahwa tähelepanu on sootuks rohkem kui enne pööratud üldhuwidele.

Küsiksime, milliseid meeleolusid tekitaks see laiades hulkades, kui parlamendist kostwad hääled rahwa tõekspidamisi üldhuwidest riiwama hakkawad? Kas wõib sellest kasu tulla meie noorele rahwaesindusele? Waewalt küll.

Kust kandist ka seda küsimust ei waataks, ikka selgub, kui karbehawat teed käiakse, siis kui unustatakse üldhuwid sisepoliitilise wõitluse hoos. Hoiatust, mis ses suhtes ettewaatusele peaksid sundima, on õhk täis. Neid arwestamata jätta, oleks ülim kergemeelsus.

Loodame siiski, et kõige kiuste käsitatud juhtum jääb meie rahwaesinduse ajalukku üksima waid üksiku episoodina ja et üldiselt parlamendi töö areneb nii, nagu see wastab meie rahwa paremate arusaamistele.

A. O.

Kolm inimest sai
plahvatusõnnetusel tulehaavu.
Nõmmel süttis töölise käes poonimisvaha.

Neljapäewa õhtupoolikul tekkis Nõmmel, Kurni tän. 38 poonimiswaha segamisel ja soojendamisel plahwatusõnnetus, mille juures said kolm inimest tulehaawu. Eriti raskesti sai kannatada põrandaponija Alfred Soldan, 25 aastat wana. Ta toimetati Tallinna ühise hoigekassa haiglasse. Kergemaid tulehaawu sai kätele majaomaniku Marta Sawisikn abikaasa Albert Sawisikk, 37 aastat wana ning ema Marie Wiil, 58 aastat wana. Mõlemad toimetati Tallinna linna Keskhaiglasse. Soldanil ja Sawisikul on põletishaawu näol ja kätel, kuna Wiil oli saanud tulehaawu jalgadele ja ühele käele.

Alfred Soldan oli hakanud neljapäewa õhtupoolikul kella weerand 4 paiku majaomaniku Sawisiku köögis poonimiswaha segama ja soojendama. Seni selgumata põhjusel oli see segu aga plahwatanud ja paisanud kogu ruumi tuld täis. Igatahes seinad ja lagi olid pea täiesti suitsenud ja tahmunud. Seinad siiski tuld ei wõtnud ning tuleoht suudeti likwideerida koduste abinõudega enne tuletõrje kohalejõudmist.

Marta Sawisikk oli õnnetuse filmapilgul kodust ära, kuna oli läinud kioskist lehte tooma.

Plahwatusel olid süttinud põlema ka köögi kõrwal asuwas sõõgitoas aknaesriided ja lagi kattus tahmaga.

Eeluurimine röövmõrvar Viljati kohta lõpul.

Nagu kuuleme, on eeluurimine röövmõrwar Julius Wiljati kohta jõudnud lõpule ja juurdlusmaterjal esitati prokuratuurile. Missuguse kohtu alla ta antakse, selle otsustab sisekaitseülem. Otsust on oodata lähemail päewil. J. Wiljat mäletatawasti tappis röövimise sihil käesolewa aasta suwe lõpul Tallinnas, Linda t. 7 elutsewa Erna Rennebaumi ja põgenes siis Soome, kus ta ta tabati ja toodi Eestisse.

Kõo mees püüdis peoga rebast.

Kõo walla elanik J. W. sattus neil päewil heinteweol rebasekoobastele, ja kuna oli näinud looma neisse pugewat, hüppas kiirelt koorma otsast. Ta asus rebast püüdma, wõttes abiks hangu ja reha. Pika urgitsemise peale wiimaks rebane lipsas mehe teadmata teisest august wälja. Nüüd pani mees ühe augu kinni ja asus teise juurde. Sellest tahtis wäljuda teine rebane. Mees julgust kokku wõttes kargas rebasele käsitsi kallale ja pika maadluse järele saigi wõidu. Ainult käeb said tublisti kannatada.

Taheva jaamaülem Eduard Horn 50-a.

Neljapäewal, 17. now. s. a. pühitses Tahewa jaamaülem Ed. Horn oma 50 a. sünnipäewa. Samal päewal möödub temal ka 15 a. praegusele ametikohale asumisest.

Juubilar sündis 17. now. 1888. a. Saru wallas. Käis Saru wallakoolis ja hiljem Tallinna ministeeriumikoolis. Raudtee teenistusse astus 20. juulil 1907. a. Hopa jaama telegrafistina. Sõjakeeristest tingituna teenis Kalmemõisas waheldumisi jaamaülemana ja abina, kuni 1919. aastani. Oli lühikest aega Stakelnis laekuriks ja Walgas tagawara agendiks. 16. now. 1923. a. määrati Tahewa jaamaülemaks, millisel kohal tänini teenib.

Oma pika ja wastutusrikka teenistusaja kestel on juubilar osa wõtnud paljudest ühiskondlikest üritustest. On praegu tegew mitmes kohalikus organisatsioonis.

Kutsetöös on juubilar põhralik, wastutulelik ja rahwa ning kaasteenijate poolt wäga lugupeetud.

J. Kullamäe 25 a. koolimehena Väätsal.

Jaan Kullamäe (end. Kulbock) sündis Abja wallas Töötsimõisa talus talusulase pojana 18. märtsil 1893. a. Algharidusse sai Purst wallakoolis, siis õppis Mõisaküla ministeeriumikoolis, kust siirdus Wolmari õpetajateseminari, mille lõpetas 1913. a. Sama aasta 18. nowembril määrati Wäätsa 2-kl. ministeeriumikoolile õpetajaks. J. Kullamäe tegi kaasa ka Maailmasõja ja Wabadussõja.

Wabadussõja lõppedes lahkus tegewast sõjawäest kapteni aukraadis ja tuli jälle tagasi Wäätsa 6-kl algkooli õpetajaks, kus töötab praeguseni.

1925. a. asutas kohaliku kaitseliidu kompanii, mille pealikuks on algusest tänini. Aumärkidest omab Wabadusristi, Kotkaristi ja Walgeristi.

Või ekspordi väljavaated Saksa ja Inglise turul paranevad.

Piimaühingute keskliidu Wõiekspordi direktor A. Kütt wiibis ligemale kuu aega Saksamaal ja Inglismaal, et koguda informatsiooni meie wõi turustamiswõimaluste ja turu seisukorra kujunemise kohta. Saadud informatsioon töötab meie wõi ekspordile üksnes head. Saksa turul awanewad meie wõile senisest awaramad wõimalused ja hind on meile wastuwõetaw. Samuti on hindade paranemist oodata ka Inglismaal.

Lühemat aega peatus dir. A. Kütt ka Hollandis, kus ta tutwus Rotterdami läheda asuwate tünniwitsatööstustega ja pajuistandustega, mis warustawad tünniwitsadega ka meie tünnitööstusi.

Osaühisus Tallinna Külmhoone juhatusliikmena dir. A. Kütt tutwunes Rotterdamis ka sealse wõikülmhoonega. Ehitatawa Tallinna külmhoone jaoks Rotterdamist pole palju eeskuju wõtta. Küll on aga uuduseks, et

hollandlased oma külmhoones on suuteliseid kuni kahe aasta jooksul maasikaid täiesti wärsketena säilitama.

Maasikad hoitakse 20-kraadises külmas. Ehitataw Tallinna külmhoone oma sisseseadelt kujuneb märksa modernsemaks ja ajakohasemaks.

Saksa wõituru kohta ütleb dir. A. Kütt, et

Saksamaa jääb ka edaspidi kindlaks meie wõi ostjaks.

On koguni põhjusi arwata, et Saksamaa edaspidi hakkab wõid importima isegi rohkem kui enne üldist sisseweo piiramist. Saksas on wõimalmistamine suu- ja sõratõwe tõttu tagasi läinud, samuti on läinud tagasi piimakarja pidamine seetõttu, et talupidajad pole rahul praegu piima eest maksetawa hinnaga. Wõitarwitamine Saksamaal on tõusnud, kuigi norme, mille järgi inimestele wõid müüakse, on 1936. a. normidega wõrreldes tugewasti kärbitud.

Awaramad wõimalused on meil Saksa turul kasutada juba praegu. Kuna aga Eesti-Saksa kaubawahetuses kehtib kliiring-maksusüsteem, wõi ekspordi hulgaline suurenemine ei saa wististi tulla kõne alla, sest meil pole Saksast nii palju kaupasid osta kui meil on wõimalik sinna wõid saata.

Praegu Eesti wõi maksab Saksa turul 129, Taani wõi 134 penni kilo.

Ajuti on hinnawahe wähenenud 1—1,5 pennile. Meiega ühisesse hinnarühma kuulub Soome wõi, ajuti ka Läti wõi.

Inglismaal wiibis dir. A. Kütt kaks nädalat. Augustis ja septembris oli Inglise turul wõihindade seisus pöördepunkt, mis järgmiseks aastaks hinnad ähwardas wiia madalseisu. Kuna wahepealne sõjaoht töötas toiduainete hindasid tõsta, kutsus kaubandusministeerium kokku wõiimportõride komisjoni, mis määras kindlaks üksikute sortide maksimumhinnad, et wältida spekulatsiooni. Hinnad noteeriti olemasolewa taseme järgi. Kuid sõjaohu möödumisega juba järgmisel nädalal järgnes uus hinnalangus, mis konjunktuuri arwestades ei töötanud jääda wiimaseks. Sellest hoolimata on arwata, et

Inglismaal wõi tarwitamine suureneb ja paranewad ka wõihinnad.

Sel puhul Eesti wõitootjate wäljawaated olenewad Inglismaa relwastusprogrammist, mille täitmisele tahetawat kulutada 1—3 milj. naela. Relwatööstuse forsseerimine wähendaks tundwalt wõi koguni kaotaks Inglise töötute armee. Uute töökohtade loomine ja tööliskonna teenistuse paranemine tooks kaasa ka wõi tarwitamise suurenemise.

Suuremate müügikeskustega, nagu Inglise tarwitajate keskühinguga ja teistega kokkupuutumisel dir. A. Kütile awaldati, et

inglased üldiselt on Eesti wõiga rahul.

Soome wõiga on Eesti wõi saawutanud wõrdse tunnustuse, mis on seda märkimiswäärsem, kuna Soome on oma wõid Inglismaal turustanud juba 45 aastat.

Praeguse konjunktuuri juures on Inglise turul esikohal Taani ja Rootsi wõi, millele järgneb Eesti-Soome-Läti grupp.

Naine esindab 1800 kullakaevurit.

Kuningas Georg VI kohtab kõige põhjapoolsemat rahvasaadikut.

Montreal, (Kanada), nowembrikuus.

Kui Inglise kuningapaar lähemal ajal külastab Kanadat, siis ta arwatawasti kohtab ka üht naist, kelle elu on nagu Jack Londoni romaan ja kelle waprus ja kohusetruudus Loode-Kanadas on saanud wanasõnaliseks, Marthe Blaket, Mackenzie piirkonna rahwasaadikut. Selle 5000 kilomeetri suuruse walimispiirkonna elanikud, mis on põhjapoolseim maailmas, on otsustanud oma saadiku saata kuningapaari tervitama Montreali, kui saatus tahab, et Marthe Blake sel ajal weel on oma kohal. Sest selle naise elu pole mingi argipäevaelu, kuna see 63-aastane naine seisab, nagu ta ise ütleb, „ikka ühe jalaga hauas" — maa Mackenzie suudmes on weel tänapäewal metsik, külm ja julm...

Kullakaevurid ja karusnahakütid valivad oma esindajaks naise.

Mackenzie walimisringkond Loode-Kanadas on peagu asustamatu maa. Kes on lugenud Jack Londoni raamatuid, wõib sellest saada ettekujutuse: läbipääsmatud metsad, stepid, milles möllawad lumetormid, kus külmub hingeõhk ja kolmweerand aastat püsib talw. Sellel umbes 5000-ruutkilomeerilisel maalaiel elab 3500 inimest, kellest 1800 omawad walimisõiguse. Need inimesed on siia tulnud kõigist ilmakaartest, see on kõige kirewam rahwastesegu, mida wõib kujutella. Kui Mackenzie piirkonnas puhkes „Kullawalawik", siis saabus siia seiklejaid kõigist maadest, et siin oma õnne katsuda. Kullakaewurite linnu kaswas nagu seeni maa seest, puust ehitatud linnu, kus elasid mehed, kes alati hoidsid käes rewolwrit. Sadasid neist langes ohwriks pakasele, huntidele ja „õnnelikemaile wõistlejaile". Aga ikka, ikka jälle saabus kohale uusi õnneotsijaid...

Marthe Blake oli 14-aastane, kui ta oma wanematega — tema isa oli karusloomade kütt — siia saabus. Ta on nii siis siinset elu ja inimesi põhjalikult tundma õppinud. Ta oskas paremini käsitada püssi ja rewolwrit — kui keedupotti. 18-aastasena ta abiellus kellegi Blake nimelise mehega, kes samuti seda seiklejate ja karusloomaküttide maad põhjalikult tundis. George Martin Blake oli põhja-ameeriklane ja töeline pioneer Mackenzie rahwale. Kui kullawalawik haihtus, kui kohale jäid weel waid tugewaimad ja tublimad perekonnad, siis walisid Mackenzie mehed oma rahwasaadikuks George Blake. Tema oli selle maakera põhjapoolseima walimispiirkonna esimene rahwasaadik. Ta jäi selleks 1922. aastani, siis aga sundis raske haigus ja sellele järgnew surm teda oma kohast loobuma. Walimiste ajal oli tema naine Marthe alati oma mehe walimisreisidest osa wõtnud. Tema käes oli hoiul arstimite kogu, tema kirjutas walimislehed ja pidas raamatuid. Mackenzie mehed, keda alatine raske wõitlus loodusega on karmiks teinud, tundsid ja hindasid oma rahwasaadiku naist. Ja nii sündis ime: kui 1922. aastal George-Martin Blake suri, siis walisid 1800 kullakaewurit, trapperit ja karusloomaküütt tema naise oma esindajaks parlamenti. Selle tookord juba 50-aastase naise walimiswõit oli hämmastaw: ainult wiisteist häält oli antud tema wastu.

Koerasaaniga ja kanuuga valimisreisile.

5000 kilomeetrit on selle ainulaadse naise walimispiirkond suur. Aga need 5000 kilomeetrit pole säärased, mis saab läbi sõita kiirongis wõi kõetawas luksusautos! Jäises lumetormis tuleb sadasid kilomeetreid läbi sõita koertesaanis! Ikka käst püssikukel, alati jälitatuna näljaste huntide karjast! Mäsituna karunahast „parkasse" (peakotiga karusnahkne kott) wõitleb rahwasaadik enese lumetormidest läbi! Sadasid kilomeetreid tuleb sõita kanuuga, mida sõuawad indiaanlased. Aga teised sajad kilomeetrid tuleb wallutada jalgsi...

Marthe Blake on endale ülesandeks teinud kord aastas isiklikult külastada kõiki oma walijaid — üksköik millises raskelt juurepääsetawas paigas nad ka elawad. Waewalt leidub teist rahwasaadikut, kes nii seisaks kontaktis oma walijatega, kui see naine. Aga teekond nende walijate juure, kellel pole wõimalik walimiskoosolekutele tulla, läheb ikka üle noatera surmast mööda. Kui käesolewa aasta kewadel asunike laste keskel puhkes hädaohtlik taud, siis wiis Marthe Blake walitsuse juures Ottawas läbi, et wälja saadeti ambulantslennukid seerumiga. See oli raske ettewõte, kuna lennukeile walmistas raskusi maandumine tundmatul maa-alal. Kuid Põhja-Kanada kuulsa ratsapolitsei abil see õnnestus, arstimid toodi koerasaanidega ära ja jagati haigetele.

Marthe Blake pole nii siis mitte üksi politikanaine. Just wastuoksa — poliitika etendab selles walimispiirkonnas ainult kõrwalist osa: kui päew-päewa kõrwal peab wõitlema palja elu pärast, siis waikiwad kõik parteipolliitilised argumendid.

Wõib-olla ongi see sügawaim tagapõhi, miks karmid Mackenzie mehed walisid oma esindajaks parlamenti naise. Wapra ja emaliku südamega naise! Ja see naine on oma walijaid alati hästi esindanud.

Kui Inglise kuningapaar Ottawasse saabub, kui ta külastab Montreali ja teisi suuri Kanada linnu, siis arwatawasti leidub ka juhus kohata naist, kelle on oma usaldusnaiseks walinud 1800 kullakaewurit, trapperit ja karusloomaküütti!...

Vabariigi Presidendi K. Pätsi õnnesoov Lätile.

Wabariigi President K. Päts saatis Läti presidendile K. Ulmanisele õnnesoowitelegrammi:

„Tänasel päewal, kus Läti rahwas pühitseb oma iseseiswuse 20. aastapäewa, palun Teid, härra President, wastu wõtta minu siiramad õnnitlused ja parimad soowid, mida wäljendan koos kogu Eesti rahwaga Teie isiklikuks hüwanguks kui ka suure rahwusliku töö eduks, mis kindlustab õnnelikku tulewikku sõprus- ja liitlasriigile.

Konstantin Päts,
Eesti Wabariigi President.

Riias algasid pidustused.

Riia, 18. nowembril. Riia üliõpilased korraldasid eile õhtul törwikuterongkäigu presidendi lossi ette, et terwitada riigipead. Kell 5 pärastlõunat toimusid kõikides ametiühingute ruumides pidulikud aktused. Hilisõhtul korraldas „Wanagi" noorsoo-organisatsioon törwikuterongkäigu Wennaskalmistule.

Külmhoone projekt valmis.

Oktoobri lõpul oli Majandusministeeriumis koos suurem nõupidamine uue külmhoone ehitamiseks, kus moodustati külmhoone projekti läbiwaatamiseks kitsam erikomisjon. See komisjon pidi lõpetama töö 10. nowembriks. Nagu kuuleme, on komisjon neil päewil lõpetanud oma töö ja wõtnud wastu uue külmhoone projekti. Projektis suuremaid muudatusi ei ole tehtud, waid lepiti ainult üksikute wähemate parandustega.

Torm paiskas Pihkva järvel kaluri paadi ümber.

Uppuja päästeti surmast.

15. nowembril umbes kella 6 paiku õhtul juhtus Pihkwa järwel õnnetus Kolpino saare lähedal kaluri Iwan Rostatowiga, kes sõitis lootsikus Meeksi külast üle Kulje lahe Laasina küllа. Paari kilometri kaugusel rannast paiskas torm ümber paadi.

Appihüüete peale jõudis lootsikuga õnnetusekohale Laasina küla talupidaja Wiktor Seping. Mees lamas ülent wees ja oli külma tagajärjel kangestunud, hoides kramplikult kinni purje mastist. Rannikule toodua lamas Iwan Rostatow meelemärkusetu olekus. W. Sepingu talus anti kalurile esimest abi, mees toibus hiljem.

Wiktor Seping on waremaltki päästnud mitme inimese elu järwel.

Küün põles enne kohtulikku vaatlust.

Järwamaal Wõhmuta wallas põles öö wõtu kolmapäewa maani maha Keika külas elutsewa Kata Sarki heinaküün ähes seesolewate heintega ja muu kraamiga. Kata Sark hindab oma kahjn 2400 krooni. Kindlustatud oli hoone „Eesti Lloydis" 500 krooni eest, kuna wallaswara oli kindlustamata. Kõigi tunnemärkide järgi on siin tegemist süütamisega.

Teisipäewal oli Järwa-Jaani jaoskonnakohtuniku juures arutusel Kata Starki protsess talurentniku Saldrega, mis tekkinud arusaamatusest rendilepingu täitmisel. Kuna kohus ei saanud asjast täit selgust, siis pidi kolmapäewal toimuma kohapeal ülewaatus. Muude hulgas pidi ülewaatusele tulema ka mahapõlenud küün.

Paidest sõitsid kohapeale kriminaalametnikud juurdlust toimetama.

Juudid Inglise Guayanasse?

Ka Poola tahab lahti saada oma juutidest.

ETA. London, 17. now.

(Havas.) Autoriteetseist ringkonnist kuuldub, et Inglise Guayana walitsusele on tehtud ülesandeks uurida kohe wõimalusi juutide kolooniate asutamiseks. Tuleb kindlaks teha, kas neil on seal wõimalik teotseda põllumajanduse ja töostuse alal.

Lancashire'is kõnet pidades Inglise kaitseminister Inskip tähendas muuseas, et temal ei ole mingit soowi lahutada Saksa rahwast Saksa walitsusest, ent tal on raske uskuda, et Saksa rahwas kiidab heaks siiütute inimeste niisuguse kohtlemise. On tund, kus meie peame olema tugewad. Juudid kannatawad sellepärast, et nad on nõrgad, ja meie tunneme neile kaasa ja tunneme häbi, et niisugused asjad on wõimalikud. Meie esimeseks kohustuseks on aidata neid inimesi, waheset mitte endi maal, waid kui wõimalik, siis meie impeeriumis. Ma loodan, et ka teised rahwad pakuwad siin oma abi.

ETA. Warsjawi, 17. now.

(DNB.) Poola telegraafiagentuuri teatel on Poola diplomaatlikele esindajaile Londonis, Haagis ja Brüsselis tehtud ülesandeks hoolikalt jälgida aksioonide arenemist juutide wäljarändamise soodustamiseks. Eriti tuleb Poola diplomaatlikel esindajaile tähelepanu pöörata sellele, kas juudi küsimuse lahendamiskatsetel wõetakse arwesse ka wajadust leida paika Poolast wäljarändawaile juutidele. Poola suursaadik Washingtonis on kuuldawasti wiimastel päewadel pidanud mõõduandwate ringkondadega läbirääkimisi, kus ta Poola walitsuse ülesandel on juhtinud tähelepanu sellele, kui tungiw on juutide wäljarändamise küsimus Poolas.

Inglise Guayana, kuhu kawatsetawat asutada juutide kolooniaid, on Inglise asumaa Lõuna-Ameerika troopilisel kirderannikul. Guayana on enamalt jaolt kõrge ja mägine. Atlandi ookeani ääres on madal rannikumaa, kuhu on koondunud ka wähene asustus, peamiselt Esseguibo ja Berbice jõgede äärde, kuna sisemaal elawad waid metsikud indiaanlashõimud. Eurooplaste istandustesse on toodud palju India kulisid ja waremini neegreid. Istandustes kaswatatakse suhkrupillirooqu, metsadest saadakse wäärtuslikke puud ja kummit, mägedest wäikesel määral kulda.

Inglise Guayana pealinnaks on Georgetown, kus asub 57.000 elanikku. Teiseks tähtsamaks linnaks on Demerara samanimelise jõe suudmel.

Sõratõbi Leedus laialdaselt levinud.

Loomade suu- ja sõratõve kohta tuleb Leedust teateid, et taud on seal oktoobrikuu kestel levinud õige laialdaselt. Kuigi Leedust seni kinnitati, et septembris sisse tulnud taudist on oktoobrikuus juba saadud jagu, ei ole need andmed õiged. Nagu Leedu ametlikud kokkuwõtted näitawad, on sõratõbi Leedus uuesti esinenud 15 majapidamises. Haigestumute arw ei ole iseenesest weel kuigi suur, kuid hädaohtlikuks teeb asja see, et taud on levinud terwelt 6 maakonnas. Nõnda ei ole taudist nakatatud enam üksi Leedu-Poola piiriäärsed maa-alad, kuid juba kogu Leedu on sõratõve hädaohus.

Lätis on wiimaste andmete kohaselt taud esinenud üldse 11 majapidamises. Kümnes majapidamises on kõik loomad maha tapetud, kuna ühes majapidamises on loomad jäetud ellu ning on läbi wiidud täielik eraldumine ümbruskonnast.

TULIKAHJU KOLME INIMOHVRIGA LÄTIS.

ETA. Riia, 17. now.

Aluksne piirkonnas on mõõdunud öö maha põlenud ühe talu elumaja, kusjuures on saanud surma perenaise kolm tütart. Perenaine sai seejärele närwiwapustuse ja suri warsti. Mitmed asjaolud osutawad, et siin on tegemist süütamisega. Ühtlasi paistab tõenäolisena, et mainitud talu omanik, kes on kadunud jaanuarikuust saadik, millal ta läks jahile, on langenud kuritöö ohwriks.

Riigiwolikogus esitati küsimusi ja arutati nelja seaduseelnõu.

Riigiwolikogu neljapäewane koosolek oli päewakorra punktide arwult suurem kõigist senipeetuist. Esimesed üheksa päewakorrapunkti moodustasid wiie Riigiwolikogu liikme poolt esitatud küsimused Wabariigi Walitsusele, millistele wastasid põllutööminister, majandusminister, sotsiaalminister ja haridusminister. Küsimuste järele wõeti sõnawõttudeta ja parandusettepanekuteta 1. lugem. wastu Sõjawäeosade ja -asutiste alla wõetud ruumide üüriseaduse juure kuuluwa üüritabeli muudamise seadus ning asuti arutama Töostusliku kutseoskuse seadust, mille juures waidlused kestnud mitu koosolekut. Seekordsel koosolekul wõeti seadus 1. lugemisel wastu. Sõnawõttudeta ja parandusteta wõeti wastu 1. lug. ka Kriminaalkohtupidamise seadustiku muutmise ja täiendamise seadus. Wiimase, 13. punktina, oli päewakorras Põllutööliste seadus 1. lugemisel. Koosolek lõppes pärast paari rwkl. sõnawõttu selle seaduse kohta. Seaduse arutamine jatkub järgmistel koosolekutel.

Vana-Põltsamaal avastati puskarivabrik.

Rida pruulijaid tabati otse teolt.

Paari päewa eest awastati Põltsamaa kriminaalametniku poolt Wana-Põltsamaa wallas Kamari külas „Rudi" talus salajane wiinawabrik. Puskaripruulijaks oli talu omanik Aleksei Ehala, 31 a. wana. Juures wiibisid weel peremehe wennapoeg Wassili Ehala, 18 a. wana, Kamari küla „Linaaru" talu peremees Jaan Kulu, 46 a. wana, sama walla „Tigase" talu omanik Joh. Küppar, 32 a. wana, ning wiimase wend, 24-aastane Mihkel Küppar.

Kui kriminaalametnik õhtul astus tallu, töötas puskariwabrik parajasti täie auru all. Üks pajatäis oli läbi aetud, teine üles pandud. Oli kombineeritud mingisugune torustik, mille abil märjuke wälja destilleeriti. Sissesõidu konfiskeeriti; ka saadi kätte 7 pudelit puskarit.

On tõenäolik, et „Rudi" talus waremalt puskarit pole keedetud, kuna torustik oli saadud alles paari nädala eest. Ehala, kes wõrdlemisi jõukas mees, oli wiinud katuse alla oma uue elumaja, mispuhul siis ajanud puskarit, et juua liikusid.

Klassiloterii teadaanne.

Riigi 7. klassiloterii III klassi piletite

vahetamine lõpetatakse

II klassi piletite vastu kõigis müügikohtades

23. novembril

Pea'e seda tähtaega ümber vahetamata jäänud piletid müüakse edasi uutele ostjatele.

Riigi rahaliste loteriide direktor

P. Keres võitis Fine'i

2. ringil mängisid Keres—Euve ja Botvinnik—Fine viiki. Capablanca võitis Flohri, Reshevsky paremus Aljehini vastu.

Utrecht, 18. nov.

Eile, neljapäeval, mängiti Utrechtis Hollandi malesuurturniiri teise ringi esimene voor. Eilse vooru huvitavaim ja traagilisem partii toimus Capablanca ja Flohri vahel. Avang — Grünfeldi. Flohr kahis raisu ja saavutas riinnaku. Capablanca kaitses end hästi, andis taguri tagasi ja pakkus ise vankri kerge taguri vastu. Seda annetust ei tohtinud aga Flohr vastu võtta. Ta sattus haiba seisu. Õnnetuseks saabus Flohrile veel suur ajanappus, ta pidi sooritama 20 käiku 10 minutiga, siis 10 käiku kolme minutiga. Lõpuks oli veel käike teha, kuid poinud minuteid ega sekundeid selleks ja Flohrile kirjutati tabelisse null.

Partii Botvinnik — Fine algas esmakordselt sel turniiril Vene avanguga. Botvinnik pakkus etturi, mille Fine tänuga tagasi lükkas. Partii lõppes 19. käigul viigiga.

Partii Reshevsky — Aljehin kulges Reshevsky edu tähe all. Reshevsky võitis etturi ja hoidis selle kuni lõpuni. Partii on katkestatud seisus, kus Reshevskyl on võidushansid.

Keres valis Euve vastu Reti avangu tuntud variandi, mis juba kord mängitud on olnud. Vahetati palju materjali ja siis poinud kummalgi poolel midagi ette võtta. Tulemus — viik.

Täna, 18. nov., tulevad lõpetamisele katkestatud partiid Botvinnik — Aljehin ja Reshevsky — Aljehin. Mängitakse Amsterdamis.

Turniiri seis pärast 8. vooru: 1. Fine — 6 p.; 2. Keres 5,5 p.; 3. Capablanca — 4,5 p.; 4. Botvinnik — 3,5 p. (1); 5. Aljehin — 3 p. (2); 6. Reshevsky — 3 p. (1); 7. Euve — 2,5 p.; 8. Flohr — 2 p.

Amsterdam, 17. nov.

Hollandi malesuurturniiri lõpetamata partiidest lõpetati eile veel — lisaks eilsele teatele — kohtamised Reshevsky — Flohr võiduga esimesele ja Fine — Keres võiduga viimasele. Juba katkestusseisus oli Fine'l olukord lootusetu, kuid alles 57. käigul otsustas Fine reivad maha panna pärast seda, kui ka temale oli lootusetus selgeks saanud. Fine'l visa vastupanu on ka arusaadav, kuna tema oli seni kaotustest „puutumata" ja evis võitude kõrval vaid ühe viigi.

Võiduga Fine'l üle Keres saavutas tähtsa punktilise kui ka moraalse edu: võitmatu Fine pidi alistuma eesti vaimuspordikangelasele Paul Keresele!

Huvitav on märkida, et katkestatud partiide lõpetamisel kesknädalal suurima petlumuse pidi kogema maailmameister Aljehin oma partiis Fine'l vastu. Fine pakkus viiki, mille Aljehin aga tagasi lükkas, lootes seisust võitu võluda. Tulemus oli vastupidine — ta pidi maitsma kaotuse kibedat karikat.

Säärase kibeda tujuga asus ta Kerese vastu ja siingi pidi pettuma, et tema paremus ei andnud end realiseerida ja et ta pidi Keresele viiki pakkuma. Huvitav on teada saada, kuidas Aljehin edaspidi sellest moraalsest depressioonist vabaneb.

Igatahes on Aljehinile kasuks, et tema katkestatud partii Botvinniku vastu tuleb mängimisele alles homme, s. o. reede õhtul.

Pärast 7. vooru on Keres Fine'l kannul, kuna nad mõlemad on tunduvalt eemaldunud teistest võistlejaist, mis neile kahele parimaid shansse pakub esikohale tulekut „omavaheliseks asjaks" teha.

1. ringi lõpetas Keres ainsana kaotuseta, kuna Capablancal, Fine'il, Botvinnikul ja esialgu ka Aljehinil on à 1 kaotus. Kõik muu selgub alljärgnevast tabelist.

Hollandi suurturniiri tulemus pärast 7. vooru.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	+	—	=	Punkte.
1. Fine	×	0	1	½	1	1	1	1	5	1	1	5½
2. Keres	1	×	½	1	½	1	½	½	3	—	4	5
3. Botvinnik	0	½	×	½	.	1	½	½	1	1	4	3 (1)
4. Capablanca	½	0	½	×	½	½	1	½	1	1	5	3½
5. Aljehin	0	½	.	½	×	½	1	½	1	1	4	3 (1)
6. Reshevsky	0	0	0	½	½	×	1	1	2	3	2	3
7. Euve	0	½	½	0	0	0	×	1	1	4	2	2
8. Flohr	0	½	½	½	½	0	0	×	—	3	4	2

Slovakkia saab täieliku autonoomia.

Praha valitsus esitas parlamendile sellesisulise seaduseelnõu.

ETA. Praha, 18. nowembril.

(Havas.) Tshehhoslowakkia parlamendi istung algas eile kell 16. Istungile olid ilmunud teiste seas peaminister kindral Syrowy ja Slowakkia peaminister Tiso. Ent tähelepanuäratav oli see, et istungil ei wiibinud Ruteenia peaminister Wolossin, kui ka Ruteenia walitsuse liikmed. Parlamendi istungil kindral Syrowy luges ette walitsuse deklaratsiooni.

Deklaratsiooni algul toonitatakse, et möödunud 20 aasta jooksul tehtud püüded Tshehhoslowakkia wähemusrahwuste lepitamiseks ei annud tulemusi. „Meie tahame elada rahus kõikide naabritega. See käib aga eriti meie suurima naabri, Saksamaa, kohta. Ent see käib ka kõigi teiste kohta. Meie ei unusta kunagi poolehoiumeeleawaldusi, mis on saanud meile osaks eriti Rumeenia ja Jugoslaawia poolt."

Syrowy palub parlamenti wastu wõtta põhiseaduse eelnõu, mis kindlustab autonoomia Slowakkiale ja Ruteeniale, kuni Tshehhoslowakkia wabariigi põhiseaduse lõpliku wastuwõtmiseni. Edasi ta palub Praha walitsusele täielikke wolitusi, et walitsus wõiks pidada kiiresti läbirääkimisi wälisriikidega. Lõpuks Syrowy teatas, et parlament kutsutakse tulewal nädalal kokku istungiks, et walida uut wabariigi presidenti.

Laupäewal tuleb parlamendis arutusele seaduseelnõu Slowakkia autonoomia kohta.

Saksa juudid on rikkad.

Iga juudi kohta keskmiselt varandust 17.150 krooni.

ETA. Berliin, 18. now.

(DNB.) Nagu 26. aprillil 1938 antud määruse abil, mille järele juudid olid kohustatud teatama oma waranduslikust seisundist, on selgunud, oli Berliinis kokku 35.802 juuti, kelledel oli warandust 5000 wõi rohkem Saksa marga wäärtuses. Neist oli 894-al igaühel warandust 300.000 wõi rohkem marga wäärtuses. 125 juuti omasid warandust üle ühe miljoni marga ja mõnede warandus ulatas koguni üle 10 miljoni marga.

Majandusminister Funk pidas Berliinis kõne, milles ta puudutas ka juudi probleemi. Juute ei ole wõimalik wälja lülitada riigielust ja neile peab wõimaldama elada ja töötada. Juutide umbes 7-miljardilisest warandusest kogusummast on wiimasel ajal umbes 2 miljardit marka läinud üle sakslaste omandusse. Tarwitusele wõetud abinõud wõimaldawad nüüd juudid lõplikult wälja lülitada Saksamaa ärielust. Seejuures tuleb eriline rõhku panna sellele, et meile seoses neliaastakukawaga tähtsad kaubatagawarad läheksid Saksa rahwa omandusse, ilma et nende wäärtust wähendatakse.

ETA. Berliin, 18. now.

(DNB.) Ajalehed on awaldanud statistilisi andmeid juutide waranduste kohta Saksamaal. Sedamööda tõusewad Saksa rahwa warandused umbes 200 miljardi margani, mis jaguneb 80 miljonile elanikule. Saksamaal on 700.000 juuti, kelledel on warandusi 8 miljardi wäärtuses. Sedamööda langeb igale sakslasele keskmiselt 2500 marka, juudile aga keskmiselt 11.428 marka (17.150 kr.). Seega juudid omawad keskmiselt rohkem warandust kui sakslased.

Saksa tagab Tshehhi piire?

Prahas astus parlament kokku. — Viis erakonda ühines. — Ajutine põhiseadus maksma.

ETA. Praha, 17. now.

(Havas.) Tshehhoslowakkia wiis poliitilist erakonda on otsustanud üheskoos moodustada rahwusliku erakonna. Ühinenud erakonnad on järgmised: wabariiklikud põllumehed, rahwussotsialistid, rahwuspartiisanid, demokraadid ja rahwuslik liiga. Wälja arwatud rahwussotsialistid, kuuluwad kõik mainitud erakonnad parempoolsesse tiiba ja keskerakondade hulka. Neil oli parlamendis enne septembrikuu kriisi 110 rahwasaadikut 210 rahwasaadikust. Huwitaw on märkida, et rahwussotsialistlik erakond, kes oli endise presidendi Beneshi erakonnaks, on otsustanud ühineda uue erakonnaga, kes on parempoolse tendentsiga. Uuest rahwuslikust erakonnast jääwad wälja rahwuslased ja katoliiklased, kes on otsustanud jääda iseseiswaks, ja fashistid ning sotsiaaldemokraadid.

•

Parlament astub kokku täna pärast lõunat. Saadikutekoda ei ole koos käinud alates 2. augustist ja senat alates maikuu algusest. Kodade esimehed esitawad istungi algul uue keskwalitsuse, mille järele peaminister Syrowy esineb walitsuse teadaandega. Parlamendile esitatakse ratifitseerimiseks ajutine põhiseadus, mis sisaldab ka Slowakkia autonoomiaseadust. Pärast Chwalkowsky tagasipöördumist Berliinist toimub presidendiwalimine.

Kuigi Chwalkowsky reisi eesmärke hoitakse saladuses, on tõenäolik, et Berliinis tuleb arutusele piiri lõplik kindlaksmääramine ja selle tagamine Saksamaa poolt. Chwalkowsky ja von Ribbentropi kohtumisel arutatakse ka rahwuswahelist seisukorda. Chwalkowskyt saadab kindral Husarek, mis on tingitud tarwidusest alustada eeltöödega autotee ehitamiseks Saksamaa ja Tshehhoslowakkia wahel ja Doonau-Oderi kanali ehitamiseks. Chwalkowsky sõidab Berliini täna õhtul wõi homme.

•

Slowaki rahwa ühinemist ja wabastamist pühitsetakse tulewal pühapäewal suurte meeleawaldustega pidulikult riigi kõigis osades. Kell üks pärast lõunat helisewad kellad kogu Slowakkias. Peaminister Tiso on awaldanud üleskutse, et neist rõõmumeeleawaldustest wõtaks osa kogu Slowaki rahwas. Slowakkias kaotati eile sõjaseisukord.

Eesti merekaubandus wõõraste käes.

Kaks kolmandikku meie ekspordist ja impordist veetakse wõõraste riikide laevadel. — H. Simmi kõne Tallinna ERK'is

Tallinna Eesti Rahwuslaste Klubis kõneles H. Simm eile õhtul Eesti merekaubanduse edendamise eeldusteft. Kõneleja käsitas küsimust eeskätt importööri ning kaupmehe seisukohast.

H. Simm andis ülewaate meie kaubalaewastiku suurusest, mis praegu 385 mitmesugune laewaga on ümmarguselt 180.000 tonni. 1918. a. alates on meie kaubalaewastiku tonnaažh enam kui kahekordistunud. Praegu kaubalaewastik annab tööd ümmarguselt 3000 inimesele.

Aasta jooksul weab Eesti mereteesid mööda kaupasid sisse ja wälja

ümmarguselt 1 miljon tonni.

Kuigi meil on käepärast soodsad geograafilised eeldused oma kaubalaewastiku arendamiseks, meie sisse- ja wäljaweost waid 36,4 protsenti toimub Eesti lipu kandwatel laewadel. Seega ligemale kaks kolmandikku meie importdist ja eksportdist käib teiste rahwuste käte läbi. Ka toimub laewade ja transportide kindlustamine enamasti wälismaa kindlustusseltsides. Wäga suurt osa etendab esindajate ning agentide wõrk selles, millise maa laewadele antakse laadungeid ja milliste sadamate kaudu need suunatakse. On nuritud meil töötawate esindajate kaadrit, ja sellest näeme, et eestlasi on nende hulgas waid 20 protsenti, kuna ülejäänud on wõõrad wõi koguni mõne wõõrriigi kodanikud.

Kui tahetakse ka ülejäänud kakskolmandikku meie importdist ja eksportdist wõi osagi sellest wõita Eesti lipu all sõitwatele laewadele, siis on siin peale muu määraw sõna ka meie importööridel ja eksportööridel. Nendest oleneb, kas kaup läheb teele Eesti wõi wälismaa laewaga.

Eesti kaubalaewastikule wedude wõitmiseks tuleks arendada

meie oma äriringkondades suuremat propagandat

ja wõimaluse korral luua ka eriline keskus prahtide hankimiseks ning korraldamiseks. See on meie kaubalaewastikus esimese järgu tähtsusega küsimus, kuna tonnaažhi suurendamine see wastu wõiks jääda koguni tagaplaanile.

Kõneleja esitas oma referaadi teesid järgmistena:

Meie rahwamajanduses omab merekaubandus tähtsat osa. Silmas pidades meie laewadest saadawat rahwamajanduslikku tulu, tuleb igati soodustada Eesti lipu all sõitwa laewastiku tonnaažhi kaswamist. Liiniteenistust tuleb arendada tähtsamate wäljaweo- ja sisseweosadamatega. Eriliselt tuleb suunata Eesti kaupade eksportmüügi tehinguid c i f hindade, wäliskaupade ostmisel aga f o b hindade alustel. Sealjuures kaupade transport mereteedel moodustaks meie kaubalaewastikule arengu baasise. Kodumaa reederid asugu energilisele propagandale wastawate majandusringkondade suures küsimuse selgituseks. Samuti leitagu wõimalusi meie majandusringkondadele samade hõlbustuste pakkumiseks, mis neil praegu olemas c i f ostes ja f o b müües.

Tshehhis nõutakse autoritaarset demokraatiat.

ETA. Praha, 18. nowembril.

(Havas.) Tshehhoslowakkia nus rahwuslik erakond on awaldanud deklaratsiooni, milles wõidakse näha Praha walitsuse edasise poliitika põhijooni. Deklaratsioonis üteldakse, et rahwuslikn erakonna eesmärgiks on ehitada uut riiki. Meie wajame autoritaarset demokraatiat. Walitsus peab olema rahwuslik. Uute erakondade loomine tuleks keelata wastawate seaduste muutmisega. Kõikidel kodanikkudel on ühesugused õigused. Tshehhoslowakkia wälispoliitikat tuleb juhtida sarnaselt, et see kindlustaks Tshehhoslowakkia wabaduse. Meie tahame elada rahus ja koos töötada kõikide riikidega, eriti aga oma kõige lähemate naabritega. Senisest poliitikast tuleb loobuda. Mis puutub majandusse, siis siin meie pooldame eraalgatust. Meie sotsiaalpoliitikat tuleb muuta, üteldakse deklaratsioonis.

Tshehhoslowakkia wälisminister Chwalkowsky on otsustanud edasi lükata oma sõidu Berliini ühenduses poliitilise seisukorraga. Tema külastäik ei toimu enne uue Tshehhoslowakkia wabariigi presidendi walimisi, mis peetakse tulewal nädalal.

Mälestusmärk krahv Bergi hauale.

Eesti sõdiparanduse selts on algatanud krahw Bergi hauale mälestusmärgi püstitamise mõtet, wõttes arwesse kadunu suuri teeneid Eesti põllumajanduse edendamisel, eriti Sangaste rukkisõdi aretusel. Sõdiparanduse selts on pöördunud ettepanekutega kõigi põllumeeste kontwertide poole, et wiimased üritusele kaasa aitaksid. Sel teel loodetakse kokku saada 2000 krooni suuruse summa.

Petsamos vangistati neli kommunisti.

ETA. Helsingi, 17. now.

„Ajan Suunta" teatel on Petsamos mõne aja eest wangistatud neli kommunisti, kes olewat annud wenelastele teateid Petsamo kaitseliidu, piiriwalwe kompanii ja teiste asutuste kohta. Riigiwastast tegewust nad olewat sooritanud Murmani rannal kalastusretkel.

Õiguse jaluleseadmine päästis vanglast.

Tallinnas elutsewa Aliide Nimmerfeldti 7 hane ja 1 wasikas pandi Nõmküla wallas Tapa jsk. pristawilt aresti alla. Niipea, kui see sai aga Nimmerfeldtile teatawaks, müüs ta haned ja wasika ära, mille eest wõeti wastutusele ja jaoskonnakohtunik karistas teda kolmekuise wangistusega.

Nimmerfeldti apellatsioonil oli asi nüüd Rakwere ringkonnakohtus Paides arutusel, kus kaebealune alul oma süüdi salgas, mis oli niiwõrd läbipaistew, et kohus kaldus juba asja arutamist edasi lükkama ühe tunnistaja ettekutsumiseks. Nähes, et asi wõib wõtta mitte soowitawa pöörde, sõnas Nimmerfeldt lõpuks, et seab õiguse jalule ja tunnistab üles, et looma ja lindude arestimine oli temale teada ja müük sündis just waranduse kõrwaldamise sihiga, ning palus tingimisi karistust. Kohus, arwestades „õiguse jaluleseadmisega", määras karistuse tingimisi 2-aastase katseajaga.

Lämbus verejooksu tagajärjel kopsust.

Saaremaal Maasi wallas Wäike-Rahula külas leiti kolmapäewa hommikul oma toa põrandalt surnult Aleksander P u k k, 53 aastat wana. Arsti poolt toimetatud järelewaatusel selgus, et Pukk oli lämbunud rohke werejooksu tagajärjel kopsust. Pukk on põdenud raskekujulist kopsuhaigust juba paarkümmend aastat.

Perekonnaseisult oli Pukk wallaline.

Paatsalus leiti kaks luukere.

Paatsalu wallas (Läänemaal) Tamba külas leidis Kalmeti talu peremees Madis Õ t s m a a oma krundil kruusakaewamisel kaks inimese luukere, mis kaunis wanad, kuid üsna hästi alal hoidunud. Luukered asusid lähestikku kummuli asendis, käed seljal.

Türi uudiseid.

Allkirjawöltsimine-wekslil. Türil elutsew Johannes Raud awaldas politseile, et tema allkiri on Jaan Murulo poolt wäljaantud wekslil, mille suurus 100 krooni, wöltsitud. Sama awaldas politseile ka Särewere wallas elutsew Kustas Raudsepp, kelle allkiri samuti olewat wöltsitud Jaan Murulo poolt wäljaantud 100-kr. wekslil.

„Alati walmis" wöistluse wöitis Türi keskkoolide rühm. 9. ja 10. nowembril toimus noorkotkaste Türi malewkonnas „Alati walmis" wöistlus, milles estkohale tuli 97-punktiga noorkotkaste Türi keskkoolide rühm, teiseks tuli Türi algkooli rühm, saawutades 91 punkti. Parimaks noorkotkaks oli Alfred Kimmel algkooli rühmast, kes saawutas 116 punkti, teiseks tuli Walter Mendelson keskkooli rühmast 114-punktiga. 3) Martin Männiku — 111 p. ja 4) Olaw Prignits — 104 p. Wörreldes möödunud aasta tulemustega näitasid poisid tänawustel wöistlustel märksa paremaid tagajärgi.

Raamatu-nädalal korraldatakse aktus, kirjandus- ja waidlusöhtu. Raamatunädala Türi komitee pidas linnawalitsuse ruumes teise koosoleku, millest wötsid osa ka juurekopteritud organisatsioonide esindajad. Koosolekul arutati mitmekülgselt küsimust, millega sisustada raamatu-nädalat Türil ja milliseid ettekandeid korraldada ja missugustel organisatsioonidel oleks wöimalik oma kaasabi anda. Arutluse tulemustena määrati löplikult kindlaks raamatu-nädala ürituste kawa kohapeal. Kawa kohaselt toimub pühapäewal, 4. detf. tuletörjeühingu saalis pidulik raamatu-nädala awaaktus. Aktusekõne on kirjanik August Mälguli. Aktust sisustatakse segakooriettekannetega muusikaseltsi segakooritlt, soololauludega, deklamatsioonide, dialoogide, klaweripalade ja puhkpilliorkestri ettekannetega.

Kesknädalal, 7. detf. korraldab Türi naisselts kirjanduse-öhtu mitmesuguste ettekannetega.

Pühapäewal, 11. detf. toimub teatriseltsi „Tungal" korraldusel waidlusöhtu tuletörjeühingu ruumes. Öhtul esinewad referaatidega Riigiwolikogu liige Neeme Ruus ja „Töölisteatri" dramaturg Andres Särew. Sõnalist osa sisustatakse muusikaliste ettekannetega.

Tuletörje proowis uut häiresignaali. Kesknädala öhtupoolikul kella 5 ajal proowis tuletörjeühing äsjaostetud uut tulikahju häiresignaali, et selgusele jõuda signaalt häále ja kuuldawuse ulatuses. Sireen pandi undama tuletörjemaja torni katusel. Mitmele poole wäljasaadetud mehed pidid kontrollima sireeni kuuldawust mitme kilom. kaugusel. Sireen oli kuulda kõikjal rahuldawalt. Kuna kodanikud polnud signali proowimisest teadlikud, siis häiris wöörahääleline tugew sireen kodanikke, kes ruttasid länawatele, arwates, et tegemist on kahjutulega. Ka paljud tuletörjujad ruttasid tuletörjemundris pritsimaja juure.

Tuletörjeühing tahab endale sääraseid häiresignaale rohkem muretseda, et neid jatkuks igasse linnaossa, kuna wiimasel tuletörjeühingu peakoosolekul nuriseti häiresignaali puudulikkusest.

Signaali hind on 90 kr.

Kiriklikke teateid.

Tapa-Jakobi kirik. Pühap., 20. now. kell 11 homm. surnute mälestamise püha, jumalateenistus armulauaga. Laululehed. Samal päewal kell 6 öhtu liturgiline jumalateenistus kirikuaasta surnute mälestamiseks. Mälestuslaululehed möödunud kirikuaasta surnute nimedega. Op. J. Gnadenteich.

Paide kirik. Pühapäewal, 20. now. surnutepüha jumalateenistus armulauaga. Op. G. Pärli. Laululehed. Kaastegew Paide meeskoor.

21.—26. now. äratusnädala jumalateenistused. Esmaspäewal kell 7 öhtul. Op. L. Wahter. Teisipäewal kell 7 öhtul op. M. Saar.

Anna kirik. Pühapäewal, 20. now. köstri jumalateenistus.

Järwa-Madise kirik. Pühapäewal, 20. now. jumalateenistus armulauaga. Op. A. Wieckmann.

Järwa-Jaani kirik. Pühapäewal, 20. now. surnutepüha jumalateenistus armulauaga. Laululehed. Op. A. Rosenstein. Kell 10 homm. lastetund leerisaalis.

Paide Metodisti kirik. Laup. 19. now. kell 8 öhtul öhtupalwus. Pühap., 20. now. kell 10 homm. ja kell 5 p. l. jumalateenistused. Op. W. Ojasoo.

Salgapealikute koolid tööle.

Eelmisie aastate eeskujul alustawad ka tänawu tegewust Noorte Kotkaste Järwa Malewa noorte juhtide — salgapealikute koolid. Praegu on koostamisel õppekawad ja kindlaksmääramisel koolide alguspäewad. Koolid algaksid oma tööd Tapal, Paides, Türil, J.-Jaanis ja Koerus, kus nad töötasid ka mullu heade tulemustega.

Tapa sõnumeid.

Tapa Opetajate ühingu järjekordne ettekandekoosolek toimus käesolewa nädala algul. Teemale „Algkooli lõpetanu tüüpilisemaid keelewigu" köneles õp. Kr. Meikop. Kuna küsimus küllaltki laiaulatuslik, esitas köneleja seekord tüüpilisemaid näiteid ainult foneetika ja morfoloogia alalt, kuna lause- ja tuletusõpetuse wead wöetakse waatlusele 23 skp. peetawal ettekandel. Ettekandele järgnes teelauas elawaid sõnawõtmisi, kus selgitati mõndagi ettekandesse puutuwat küsimust lähemalt ning süwendati omawahelist tutwust.

Perekondlikke teateid. Abiellumise soowiawalduse esitasid liuna perekonnaseisuametile Wassili Astanin ja Agapeja Abakorow.

Köstri kriis Tapa-Jakobi koguduses. Tapa-Jakobi koguduse senine köster August Kristal lahkub teenistusest 1. detsembrist s. a., et siirduda samale teenistuskohale Järwa-Jaani. Uut kandidaati Jakobi koguduse köstri kohale pole weel teada.

Algas puudusttkannatawate laste toidustamine. Puudusttkannatawate laste toitlustamine algab linnawalitsuse korraldusel tänawu 1. detsembrist. Tasuta lõunasöökide wäljaandmine lastele toimub möödunud aasta eeskujul linna wanadekodu ruumes, kus neile on korraldatud ühine lõunalaud. Toitlustamine kestab nii kaua, kui krediiti jatkub. Sotsiaalministeeriumilt saadi selleks toetust 838 kr. Lõunasööke soowijail tuleb linnawalitsuses registreeruda kuni 25. now.

Puudusttkannatawate laste kehakatetega warustamiseks määrati Sotsiaalministeeriumi poolt Tapa linnale toetust 200 kr., milline summa tuleb jaotamisele linnawalitsuse korraldusel.

Laia tänawa prügitamine lõpetati. Laia tän. ümbersillutamine on nüüd lõpetatud ja tänaw liiklemiseks awatud. Üldse prügitati tänawat 368 jooksmat meetrit, 2075 rmtr. ulatuses. Töö läks maksma 2975 krooni.

Tänawu enam tänawate parandustöid kawas pole.

Raadioaparaatide ostiad arwestagu elektriwoolu muutmist lähemas tulewikus. Kuigi praegu pole weel konkreetselt selgunud, missugusest jõujaamast Tapa linn tulewikus hakkab elektriwoolu saama, on täiesti kindel, et lähema aasta või paari jooksul toimub üleminek mõne suur-jõujaama waheldumale woolule. Praeguse üleriigilise elektrifitseerimise kawa juures tuleks oma wäikese elektrijaamaga alalise elektriwoolu tootmine liiga kallis, kuna suurte jõujaamade wool annab end palju ratsionaalsemalt rakendada. Praegu on arutusel mitmesuguseid sellekohaseid kawasid. Mainitud asjaolusid tuleks eriti arwestada rohkeil raadioaparaatide ostjail, walides aparaate, mis annawad end kohendada mõlemal woolule.

Joobnud „jänes" purustas autobuse akna. Ambla alewikus elutsew Oskar Korkmann wöeti wastutusele selles, et ta purustas Tapa-Ambla liini autobuse akna. R. Korkmann oli tulnud Tapa jaamas joobnult autobuse peale ja kuna ta nõus polnud piletit lunastama, sunniti ta Ambla maantee ja Wabriku tän. nurgal bussist lahkuma. See wihastas Korkmanni nii, et ta algul tahtis kallale tungida bussi juhile ning kui see bussiga edasi sõitis, haaras K. maast kiwi ja wirutas bussi külje aknasse. Onneks ei saanud reisijad purunenud klaasikildudest ega kiwist wigastada. Joobnud O. Korkmann toimetati arestimajja.

Tapale uus raudtee konstaabel. Senine Tapa raudtee rajooni konstaabel Woldemar Põld wabastati arwates 15. skp. ametist. Tema asemele määrati Tapale senine raudteede prefektuuri Türi rajooni konstaabel Riho Saarest.

Wiru-Järwa prefekt karistas Laias tän. nr. 12 elutsewat Aug. Jämet, 29 a. wana, 25-kr. rahatrahwiga või 10-ööpäewase arestiga selle eest, et ta 19. okt. s. a. restoran „Pariisis" joobnult räuskas ja sõneles.

Prefekti karistusi.

Wiru-Järwa prefekt karistas Albu wallas, Ahula külas elutsewaid wendi Arnold Paltsi, 34 a. wana ja August Paltsi, 28 a. wana, kumbagi 75 kr. rahatrahwi või 30-ööpäewase arestiga selle eest, et nad 4. skp. samas külas, Rigina talu õuel lärmitsesid ja kisasid ning tungisid kallale kolmandale wennale Ernst Paltsile. Karl Roomet, Nõmküla wallast, sai rahurikkumise eest karistada 90 kr. rahatrahwi või 60-ööpäewase arestiga. Joh. Rannametsa, Lehtse wallast karistati 10 kr. rahatrahwi või 5-ööpäewase arestiga ja Leopold Järwesalu, Albust, 10 kr. või 10-ööp. arestiga. Tallinna-Hartu prefekt karistas amblalast Priidu Tammlaant 41 a. wana, 10 kr. rahatrahwi või 3-ööp. arestiga selle eest, et ta 28. skp. Harjumaal, Kose-Risti alewikus sõitis autoga lubamatu kiirusega.

EESTI DRAAMA TEATER

Eesti Draamateatri ringreis

Tapal, esmaspäewal, 21. nowembril kell 8 öhtul Noorsoo Kaswatuse Seltsi ruumes

«Purunenud waas»

August Jakobsoni näidend 4 waatuses.

Räitejuht — Runt Tarmo.
Lawapilt — Pärn Randwee.

Pääsmete eelmüük Tapa Tarwitajate Ühisuses.

Silmaarst
Dr. M. Bassel
Tallinnast, wötab wastu
Tapal, Jaama t. 4
(dr. R. Scheer'i juures)
igal pühapäewal kella 10—1 ja 3—5.

Kuulutage kõik „Järwa Teataja"

Talu tarwis
tüdrukut
ja perekonnaga
sulast.
Takkasaare talu, Mäo wald. K. Indermitte. Telefon 1—I Paide.

Kuid siiski — lõikeil sobiwamad, kwaliteedilt paremad ja hinnalt wäärsemad on ikkagi
naisterahwa talimantlid
H. KULL'I
juures Paides.

Rootsi
Metsasaage
Saewiile
Kirweid
Teras-rauakaupa
pakub soodsate hindadega
K. Johanson, Paides

Nägus töö ja wastupidawad wärwid on kroonimud
„AMBOS" riidewärwimisetööstuse
töid I auhindadega ja kindlustamud tööstusele töötarwitajate parima tunnustuse. Tellimiste täitmine kiire ja tööhinnad odawad. Kingitus töötoojaile alates 5-kr. töö pealt.
„AMBOS" vilditööstuse
wildid ja tuhwlid on mugawad, soojad ning tugewad. Tellijaile walmistatakse wilt-jalanõusid nende oma poolt toodud lambawillast, mida kulub järgmiselt:

Meeste wiltideks	1,6 kg,	töötasu	Kr.	2.50,
Naiste wiltideks	1,0 „	„	„	1.75,
Laste wiltideks	0,6 „	„	„	1.—1.50,
Toakingadeks	0,4 „	„	„	1.—1.25.

TAPAL, LAI 7, TELEFON 32

Hooaja suurim kaupade müük.
Meeste ja daamide moodsad walmisriided: sügis-, talwe- ja kewadpalitud, mantlid ning ülikonnad, moodsaimad daamide kleidiriided — siid, willased ja poolwillased. Igasuguseid kootud kaupu. Parimad woodiwaibad jne. jne. Reste ostate kuni 1/4 hinnaalandusega.
ALIDE RUUS
Walmisriiete- ja moeäri.
Paides, Pikk 2.

Perenaised!
Saatke oma linad, takud ja kaltsud lõngaks ketramiseks ning riideks kudumiseks ja kangad wärwimiseks
A-s. Pärnu Linatööstusele
Rääma 38, könetr. 125,
kus tehakse hea ja nägus töö moodsate mustritega, mis kõikjal tunnustatud ja auhinnatud.
Töode wastuwötmine Tapal:
Kaubamaja P. Seidelberg
Lai tn. 2, telefon 55.

Kasutage juhust! Suur wäljamüük!
Äri lõpetamise puhul suur hinna alandus kõigilt kaupadelt. Soodsaim wöimalus igasuguste meeste mütside, kübarate ning karusnahkade ostmiseks.
M. Older'i mütsikauplus
Tapa, Pikk tn. 10.

Kuksema toorlinatööstus
algas linaharimise töödega ja wötab wastu leotatud linawarsi harimiseks ja soowi korral ka ainult murdmiseks kuni 10. detf. s.a.
Peale jõule tööstus käiku ei lähe.
Juhatus.

Surnutepühaks
handadele nägusaid wäikesi pärjakesi ja lillekimpe soowitab
H. Reidla lilleäri
Paides, Pärnu tn. 8.

Soodsamalt ostate
igasuguseid
karusnahku
nagu karakull, murmel, känguru, kotik jne. riide- ja karusnahatööstusest „Ekstra" Paides, Parkali 20.

Korralik
naisteenija-perenaise abiline.
leiab kestwa teenistuse wäiksemas majapidamises. Palun teatada aadressil: Arawete, Tarw. Ühisus, „Hää abiline"

Müüa
maja
Järwa-Jaanis, Kalda 12.

Ära anda E. Punasekarja puhastwerd
lehmwasikas
põlwneb karja parimast lehmast. Aadress: Johannson, Kareda, Järwa-Kahala.
Telefon Koigi 29—I.

Odawasti müüa korras
auto
käru kummid 8 tolli. Hind kr. 400.—. Teateid: Türi, Koidula 16.

25. okt. s. a. läks kaduma musta-pruuni-walge-kirju
hagijas.
Tunnused: ilma kaelarihmata, wasakul kõrwal tükk otsast ära. Leidjat palutakse hea waewatasu eest ära tuua wõi teatada E. Tambiku juuksefõikusärisse, Tapal, Jaama 3.

Wajatakse korralikku
majateenijat,
kes keeta oskab. Küsida Seidelberg'i raamatukauplusest, Paides.

Kui olete uuustanud siis uuendage veel täna
Järwa Teataja
tellimine
15. novembrist

A.-ü. „Ühiselu" trükk, Tallinnas.